

บทที่ 3

ทบทวนวรรณกรรม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแปรของภาษาไทยโซ่งประกอบด้วยงานวิจัยทางด้านระบบเสียง ระบบคำ และระบบไวยากรณ์ งานวิจัยทางด้านระบบคำและระบบไวยากรณ์อาจไม่สัมพันธ์โดยตรงกับงานวิจัยนี้ แต่ก็มีผลเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ในการทำให้เห็นภาพรวมของภาษาไทยคำ/ไทยโซ่ง

3.1 ระบบเสียงไทดำ/ไทยโซ่ง

งานวิจัยทางด้านระบบเสียงไทยโซ่งอาจจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ งานวิจัยกลุ่มที่ศึกษาระบบเสียงภาษาไทยคำที่พูดในประเทศเวียดนาม และงานวิจัยกลุ่มที่ศึกษาระบบเสียงไทดำและไทยโซ่งที่พูดในประเทศไทย งานวิจัยกลุ่มแรกที่ศึกษาภาษาไทยคำในประเทศเวียดนามมีความสัมพันธ์กับงานวิจัยนี้ในประเด็นที่ว่าทำให้สามารถนำระบบเสียงของไทดำมาเปรียบเทียบกับไทยโซ่งในประเทศไทยเพื่อดูว่าภาษาไทยโซ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปจากภาษาไทยคำที่ยังคงใช้อยู่ในถิ่นฐานเดิมของชาวไทยโซ่งมากน้อยเพียงใดโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนไทยโซ่งวัยสูงอายวยังคงรักษาระบบเสียงภาษาไทยคำดั้งเดิมไว้ได้แค่ไหนอย่างไร ส่วนงานวิจัยกลุ่มที่สองได้นำงานวิจัยของชาคริต อนันทราม (2521) ซึ่งศึกษาภาษาไทยคำที่หมู่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มารวมไว้กับงานวิจัยไทยโซ่ง ถึงแม้ว่าชาวไทยคำที่หมู่บ้านนาป่าหนาดจะเป็นคนละกลุ่มกับไทยโซ่งก็ตาม ทั้งนี้เพราะภาษาไทยคำและภาษาไทยโซ่งเหล่านี้พูดในประเทศไทยเช่นเดียวกัน

3.1.1 ระบบเสียงไทดำ

งานวิจัยทางด้านระบบเสียงไทดำที่สำคัญคืองานวิจัยของ Gedney (1964) Fippinger and Fippinger (1974) และ Theraphan L- Thongkum (2002b)

ผลงานของ Gedney (1964) เปรียบเทียบภาษาไทย (Siamese) กับภาษาไทขาว ไทดำ และไทแดง ซึ่งอยู่ในตระกูลภาษาไทและพูดอยู่ในประเทศเวียดนามและลาว เนื่องจากพื้นที่ในการเก็บข้อมูลไม่สามารถเข้าถึงได้ ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาที่เป็นผู้อพยพซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศเวียดนามใต้และเวียงจันทน์ ในการทบทวนวรรณกรรมเรื่องนี้จะกล่าวถึงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้เท่านั้นคือระบบเสียงภาษาไทยคำเปรียบเทียบกับภาษาไทย

ระบบเสียงภาษาไทยคำเป็นระบบเสียงที่พูดในเมือง Son La หรือเมืองลา ระบบเสียงประกอบด้วยพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ดังนี้

ก. พยัญชนะ

พยัญชนะต้นเดี่ยวมี 19 หน่วยเสียง ดังนี้ /p- t- k- c- th- kh- m- n- ŋ- ɲ- b- d- v- l- y- s- f- h-/ เสียง [d-] จะแปรกับเสียง [l-] เช่น [di¹] ~ [li¹] ‘ดี’ และ [b-] กับ [v-] เช่น [bi¹] ~ [vi¹] ‘หวี’ ขึ้นอยู่กับท้องถิ่น

พยัญชนะควบกล้ำ มี 3 หน่วยเสียง ดังนี้ /kw- khw- ɲw-/

เสียงพยัญชนะต้นที่ภาษาไทดำและภาษาไทยแตกต่างกันมีดังนี้

ตารางที่ 6 ความแตกต่างของเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทดำและภาษาไทย

ภาษาไทย	ภาษาไทดำ	ภาษาไทย	ภาษาไทดำ
/w/ waan ⁵ ‘หวาน’	/v/ vaan ¹ ~baan ¹	/ŋ/ ŋwaan ⁵ ‘หงอน’	/h/ hɔn ¹
/ph/ phom ⁵ ‘ผม’	/f/ fom ¹	/kh/ khaj ² ‘ไข’	/s/ say ¹
/ph/ phwa ³ ‘พ่อ’	/p/ po ⁵	/kh/ khon ¹ ‘คน’	/k/ kon ⁴
/th/ thaang ¹ ‘ทาง’	/t/ taang ⁴	/ch/ chaay ¹ ‘ชาย’	/c/ caay ⁴
/d/ dwaen ¹ ‘เดือน’	/b/ buaen ¹	/y/ ywa ² ‘เหี่ยว’	/ɲ/ ɲwa ²
/r/ rim ¹ ‘ริม’	/h/ him ⁴	/pl/ plaay ¹ ‘ปลาย’	/p/ paay ¹
/ph/ phluu ¹ ‘พลู’	/p/ pu ⁴	/phr/ phraa ⁴ ‘พริ้ว’	/p/ paa ⁶
/k/ khlaang ¹ ‘กลาง’	/k/ kaang ¹	/kr/ kron ¹ ‘กรน’	/k/ kw ⁴ kon ¹
/khr/ khraam ¹ ‘คราม’	/c/ caam ⁴	/khw/ khwaay ¹ ‘ควาย’	/kw/ kwaay ⁴

พยัญชนะท้ายประกอบด้วย /-p -t -k -ʔ -m -n -ŋ / ในภาษาไทย พยัญชนะท้าย /-k/ ในพยางค์ที่มีสระเสียงยาวหรือสระประสมจะปรากฏกับเสียง /-ʔ/ ในภาษาไทดำ เช่น ภาษาไทย /piik²/ ‘ปึก’ ในภาษาไทดำจะเป็น /piʔ²/ หากเป็นพยางค์ที่มีสระเสียงสั้น ภาษาไทดำก็มีพยัญชนะท้ายเป็น /-k/ เช่น ภาษาไทย /pluk²/ ‘ปลุก’ ภาษาไทดำ /puk²/ แต่ถ้าเป็นสระเสียงยาว เช่น /pluuk²/ ‘ปลุก’ ภาษาไทดำจะเป็น /puʔ²/

สระประสมที่ลงท้ายด้วย u i ɯ ได้ตีความให้เป็นพยัญชนะท้าย -w -y -ɣ เช่น

ภาษาไทย	ภาษาไทดำ
-w raw ¹ ‘เรา’	haw ⁴
-y kluay ³ ‘กล้วย’	kuay ³
-ɣ bay ¹ ‘ใบ’	bay ¹

ข. สระ

ภาษาไทดำมีสระเดี่ยว 9 สระ ดังเช่นภาษาไทย

i	ɯ	u
e	ɤ	o
ɛ	a	ɔ

ภาษาไทดำไม่มีความแตกต่างของความยาวสระ ยกเว้นสระ a และ aa สระประสมมี 3 สระดังเช่นภาษาไทย คือ iə ɯə uə สระของภาษาไทยและภาษาไทดำไม่มีการปรากฏกันอย่างเป็นระบบ ยกตัวอย่างคำบางคำที่ภาษาไทดำและภาษาไทยใช้สระแตกต่างกัน เช่น

ตารางที่ 7 ตัวอย่างคำที่แสดงความแตกต่างของสระในภาษาไทดำและภาษาไทย

ภาษาไทย	ภาษาไทดำ	ภาษาไทย	ภาษาไทดำ
/w/ swk ² ‘ศึก’	/x/ sɤk ²	/e/ yep ⁴ ‘เย็น’	/i/ nip ⁵
/iə/ yiw ³ ‘เหี่ยว’	/ɛ/ nɛw ⁵	/a/ wan ¹ ‘วัน’	/e/ ven ⁴
/ua/ tua ¹ ‘ตัว’	/o/ to ¹	/o/ ɔot ² ‘อด’	/w/ ɪwt ²
/o/ ɔok ² ‘อก’	/x/ ɪɤk ²	/o/ mot ² ‘หมด’	/e/ met ²
/xɤ/ khɤɤ ⁵ ‘เขย’	/wa/ khwaɤ ¹	/aa/ chaa ¹ ‘ชา’	/ɛ/ cɛ ⁴

ค. วรรณยุกต์

ภาษาไทดำมี 6 วรรณยุกต์ในพยางค์เป็น

วรรณยุกต์ 1 เสียงระดับ (level) ต่ำกว่าระดับกลางเล็กน้อย เช่น /maa¹/ ‘หมา’ /huo¹/ ‘หัว’

วรรณยุกต์ 2 เสียงสูงขึ้น (high rising) เช่น /kay²/ ‘ไก’ /faa²/ ‘ผ่า’

วรรณยุกต์ 3 เสียงต่ำตก (ขึ้น) บีบที่เส้นเสียง (low falling (rising) and glottalized) บางถิ่น
เป็นเสียงต่ำตก บางถิ่นเป็นเสียงต่ำตกขึ้น เช่น /swa³/ ‘เสือ’ /haa³/ ‘ห้า’

วรรณยุกต์ 4 เสียงสูงระดับ (high level) เช่น /naa⁴/ ‘นา’ /fay⁴/ ‘ไฟ’

วรรณยุกต์ 5 เสียงระดับ (level) สูงกว่าระดับกลางเล็กน้อย เช่น /nan⁵/ ‘นั่ง’ /pi⁵/ ‘พี่’

วรรณยุกต์ 6 เสียงตก บีบที่เส้นเสียง (falling and glottalized) เช่น /hu⁶/ ‘รู้’ /lin⁶/ ‘ล้น’

วรรณยุกต์ 1, 4, 5 เป็นวรรณยุกต์ระดับ (level) เหมือนกันต่างกันที่ระดับเสียง (pitch) เช่น /pi¹/ ‘ปี’ /pi⁴/ ‘(อ้วน) พิ’ /pi⁵/ ‘พี’

ในพยางค์ตาย มี 2 วรณยุกต์ คือ วรณยุกต์ 2 เสียงสูงขึ้น เช่น /sip²/ ‘สิป’ /bwɔ²/ ‘ตอก’ และ วรณยุกต์ 5 เสียงระดับ สูงกว่าระดับกลางเล็กน้อย เช่น /mot⁵/ ‘มด’ /kwɔ⁵/ ‘นอก’

วรรณยุกต์ทั้ง 6 ปรากฏในกล่องวรรณยุกต์ได้ดังนี้

ภาพที่ 10 กล้องวรรณยุกต์ภาษาไทยดำ (Gedney 1964)

วรรณยุกต์ดั้งเดิม \ พยัญชนะต้นดั้งเดิม	พยางค์เป็น			พยางค์ตาย	
	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นกลุ่มที่ 1	1	2	3	2	
พยัญชนะต้นกลุ่มที่ 2	กลางต่ำ	สูงขึ้น	ต่ำตก (ขึ้น)	สูงขึ้น	
พยัญชนะต้นกลุ่มที่ 3	ระดับ		บีบที่เส้นเสียง		
พยัญชนะต้นกลุ่มที่ 4	4 สูงระดับ	5 กลางสูง ระดับ	6 ตก บีบที่เส้นเสียง	5 กลางสูง ระดับ	

ระบบวรรณยุกต์ไทดำต่างจากภาษาไทยในกล่องวรรณยุกต์ช่อง A กล่าวคือวรรณยุกต์ไทดำจะมีการแยกเสียงในลักษณะ A123-4 ในขณะที่วรรณยุกต์ในภาษาไทยมีการแยกเสียงแบบ 1-234

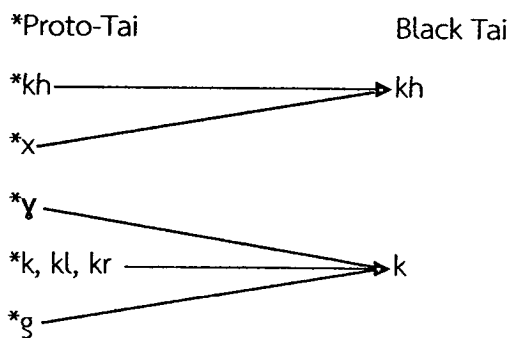
งานวิจัยของ Gedney (1964) นับได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยนี้ ทำให้ทราบวาระบบเสียงภาษาไทยซึ่งดั้งเดิมเป็นอย่างไร และสามารถเทียบเคียงได้ว่าภาษาไทยซึ่งในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงมาคล้ายภาษาไทยอย่างไร

ผลงานวิจัยของ Fippinger and Fippinger (1974) ศึกษาหน่วยเสียงภาษาไทยเทียบกับภาษาไทยขาว ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาที่มาจากเมือง Son La เช่นเดียวกับ Gedney (1964) และยังมีผู้บอกภาษาจากเมืองอื่นอีกคือเมืองเดียนเบียนฟู (Dien Bien Phu) และ Sop Cop ผู้วิจัยศึกษาภาษาไทยดำจากผู้บอกภาษาที่มาจากเมืองดังกล่าวที่ประเทศเวียดนามได้เป็นเวลาสองปี

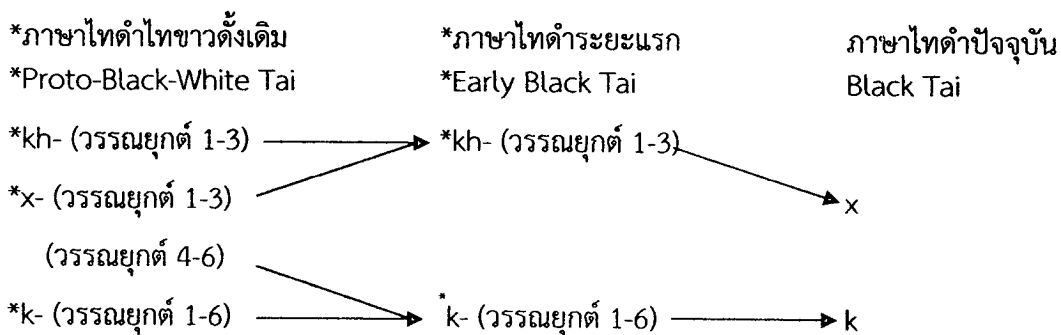
งานวิจัยชิ้นนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาระบบเสียงภาษาไทยทำให้ละเอียดกว่างานของ Gedney (1964) โดยศึกษาโครงสร้างของพยางค์ซึ่งประกอบด้วย CV และ CVC และศึกษาระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ก. พยัญชนะ

พยัญชนะท้ายที่พบในงานของ Fippinger and Fippinger (1974) ตรงกันกับของ Gedney (1964) ส่วนพยัญชนะต้นแตกต่างจากงานของ Gedney (1964) ตรงที่เสียงพยัญชนะต้น kh- และ khw- ในงานของ Gedney (1964) จะปรากฏเป็นเสียง x- และ xw- ตามลำดับ เช่น /khwaa¹/ ‘ขาว’ ในงานวิจัยนี้จะเป็น /xwaa¹/ โดย Gedney (1964) ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการของพยัญชนะต้นว่าเสียงพยัญชนะต้นไทดั้งเดิม kh-, *x- ได้รวมเสียงกันเป็นเสียง kh- ในภาษาไทยดำปัจจุบัน และ *y-, *k-, *kl-, *kr-, *g- ได้รวมเสียงกันเป็นเสียง k- ในปัจจุบัน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ข้อมูลของ Gedney (1964) ไม่ได้แสดงให้เห็นการเปลี่ยน (shift) จากหน่วยเสียง /kh-/ มาเป็น /x-/ ในภาษาไทยดำในระยะต่อมา ซึ่ง Fippinger and Fippinger (1974: 92) ยืนยันว่าผู้บอกภาษาทุกคนออกเสียง /x-/ ดังนั้นการเปลี่ยนในระยะต่อมาคือเปลี่ยนจาก /kh/ เป็น /x-/ โดยมีเงื่อนไขการรวมเสียงของพยัญชนะต้นเป็นวรรณยุกต์ดังแผนภูมิต่อไปนี้

เนื่องจากหน่วยเสียง /kh-/ ปรากฏเป็นเสียง /x-/ ในงานวิจัยนี้ เสียงหยุดพ่นลมจึงมีเสียงเดียวคือ /th-/ ซึ่งเสียงหยุดพ่นลมนี้รวมทั้งพยัญชนะที่ห่อปาก ได้แก่ /kw-, xw-, ɣw-/ ถือความให้เป็นพยัญชนะเดี่ยว เนื่องจากไม่ปรากฏเสียงควบกล้ำที่ไม่คลุมเครือ (non-suspect consonant clusters)

เสียงพยัญชนะไทดำมีเสียงย่อยที่แปรอิสระทั้งหมดมี 5 หน่วยเสียง ได้แก่ /z-, y-, b-, d-, v-/ ซึ่งมีเสียงย่อยดังนี้

/y-/   [z-]
 /d-/   [d-]/[d-]   ~[l-]
 /v-/   [v-]   ~[b-]/[b-]

หน่วยเสียง /d-/ และ /v-/ มีหน่วยเสียงย่อย [l-] และ [b-]/[b-] ที่มีลักษณะเหมือนกับหน่วยเสียงย่อยของหน่วยเสียง /l-/ และ /b-/ ตามลำดับ และหน่วยเสียงย่อย [l-] และ [b-]/[b-] นี้ก็มีผู้บอกภาษาใช้กันเป็นอย่างมาก จึงคาดการณ์ได้ว่าหน่วยเสียง /d-/ และ /v-/ กำลังจะรวมเสียงเข้ากับหน่วยเสียง /l-/ และ /b-/ ตามลำดับ การรวมเสียงกันของหน่วยเสียงดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gedney (1964) ที่พบว่าเสียง [d-] จะแปรกับเสียง [l-] และ [b-] จะแปรกับ [v-] ซึ่งขึ้นอยู่กับท้องถิ่น และพบว่าการเปลี่ยนแปลงของเสียง /d-/ เป็น /l-/ และ /b-/ เป็น /v-/ กำลังจะเกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงจาก /d-/ เป็น /l-/ ตรงกับงานของ Fippinger and Fippinger (1974) แต่ /b-/ เปลี่ยนเป็น /v-/ นั้นตรงกันข้ามกัน คือ /v-/ กำลังจะเปลี่ยนเป็น /b-/ การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะในงานวิจัยทั้งสองงานนี้สามารถนำไปเทียบกับภาษาไทยซึ่งที่ใช้อยู่ปัจจุบันนี้พบมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางใด

ข. สระ

ระบบสระของงานวิจัยนี้สอดคล้องกับของ Gedney (1964) แต่ให้รายละเอียดเพิ่มเติม เช่น สระ [a] จะพบในพยางค์ปิดเท่านั้น และพยางค์ที่มีพยัญชนะท้ายจะทำให้สระมีการเปลี่ยน (phonetic shift) เช่นสระกลาง /e, ɤ, o/ ในพยางค์ปิดจะเปลี่ยนสูงขึ้นไปสู่สระสูงคือ /i, u, u/ ในขณะที่เดียวกันสระ /i/ และ /u/ ก็จะต่ำลงในพยางค์เปิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงหยุด เป็นต้น

ค. วรรณยุกต์

ระบบวรรณยุกต์ในงานวิจัยของ Fippinger and Fippinger (1974) สอดคล้องกับงานของ Gedney (1964) ทุกวรรณยุกต์ ยกเว้นบางวรรณยุกต์จะมีรายละเอียดทางสัทลักษณะมากขึ้น คือ

วรรณยุกต์ที่ 2 (B123) ซึ่งเป็นวรรณยุกต์สูงขึ้น จะเริ่มต้นจากระดับกลางที่ค่อนข้างสูง

วรรณยุกต์ที่ 3 (C123) ซึ่งเป็นวรรณยุกต์ต่ำ งานวิจัยนี้จะบรรยายว่าเป็นต่ำระดับ (level) หรือต่ำตก (falling) และมีการบีบที่เส้นเสียงในตอนท้าย ส่วนงานของ Gedney (1964) จะบรรยายว่าเป็นวรรณยุกต์ต่ำตก (ขึ้น) บีบที่เส้นเสียง

วรรณยุกต์ที่ 6 (C4) ซึ่งเป็นวรรณยุกต์กลางตกจะเริ่มที่ระดับวรรณยุกต์ที่ 5 คือระดับกลางค่อนข้างสูง ในขณะที่งานของ Gedney (1964) บรรยายว่าเป็นเสียงตกบีบที่เส้นเสียง

ระบบวรรณยุกต์ในงานวิจัยของ Fippinger and Fippinger (1974) แสดงในกล่องวรรณยุกต์ได้ดังนี้

วรรณยุกต์ดั้งเดิม พยัญชนะต้นดั้งเดิม	พยางค์เป็น			พยางค์ตาย	
	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นกลุ่มที่ 1	1	2	3	2 กลางสูง ขึ้น	
พยัญชนะต้นกลุ่มที่ 2	กลางต่ำ	กลางสูง	ต่ำระดับ/ตก		
พยัญชนะต้นกลุ่มที่ 3	ระดับ	ขึ้น	บีบที่เส้นเสียง	5 กลางสูง ระดับ	
พยัญชนะต้นกลุ่มที่ 4	4 สูงระดับ	5 กลางสูง ระดับ	6 กลางสูง ตก		

ภาพที่ 11 กล่องวรรณยุกต์ภาษาไทย (Fippinger and Fippinger 1974)

เช่นเดียวกับงานของ Gedney (1964) งานวิจัยของ Fippinger and Fippinger (1974) สามารถนำมาเทียบเคียงกับภาษาไทยซึ่งที่พูดในประเทศไทยเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยซึ่ง นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังใช้รายการคำศัพท์ของ Fippinger and Fippinger (1974) ซึ่งมีจำนวน 281 คำ และคัดเลือกเหลือ 222 คำ ในการเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทยซึ่งที่พูดใน 4 จังหวัด

งานวิจัยเรื่อง “Old Tai Dam (Black Tai) and the meaning of ambiguous words in modern Thai elaborate expressions” ของ Theraphan L-Thongkum (2002b) ใช้รายการคำศัพท์จำนวน 3,343 คำสำหรับการเก็บข้อมูลในประเทศเวียดนามตอนเหนือ ประเทศลาวตอนเหนือ และประเทศไทยตอนกลาง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในประเทศลาวและประเทศไทย ส่วนในประเทศเวียดนาม นักวิจัยของ The Linguistics Institute, the National Center for Social Sciences and Humanities of Vietnam เป็นผู้เก็บข้อมูล นอกจากรายการคำศัพท์นี้ ผู้วิจัยยังใช้รายการคำศัพท์เพิ่มเติม 2 รายการมีจำนวนคำศัพท์ 20 คำและ 153 คำ สำหรับศึกษาวรรณยุกต์ พยัญชนะ และสระ การศึกษาวรรณยุกต์ใช้การฟังควบคู่กับการวัดทางกลศาสตร์ หลังจากเก็บข้อมูลผู้วิจัยต้องตัดคำที่นักวิจัยชาวเวียดนามเก็บจำนวน 632 คำเนื่องจากมีปัญหาบางประการ คงเหลือจำนวน 2,711 คำที่ใช้ในการเปรียบเทียบ ผู้วิจัยได้สืบสร้างระบบเสียงไทดำดั้งเดิม (The Old Tai Dam phonological system) และคลังศัพท์ (lexicon) จำนวน 2,300 รายการ

พื้นที่ในการศึกษาประกอบด้วย 8 พื้นที่ในประเทศเวียดนามตอนเหนือ 1 พื้นที่ในประเทศลาว และ 1 พื้นที่ในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 พื้นที่ในการศึกษาภาษาไทดำ (Theraphan L-Thongkum 2002b)

หมู่บ้าน	อำเภอ (district)	จังหวัด	ประเทศ
Ban Na Nong	Muong La (Son La)	Son La	เวียดนาม
Ban Nang Koew	Muong Nam Ma	Son La	เวียดนาม
Ban Lua	Muong Muay	Son La	เวียดนาม
Ban Mae	Muong Mua	Son La	เวียดนาม
Ban Nat	Muong Kway	Lai Châu	เวียดนาม
Ban Huay Hok	Muong Thanh	Lai Châu	เวียดนาม
Ban Dew	Muong Lo	Yên Bái	เวียดนาม
Ban Fuong	Muong Than	Lao Cai	เวียดนาม
Ban Hua Khua	Muong Nam Tha	Luang Nam Tha	ลาว
Ban Nong So	เขาย้อย	เพชรบุรี	ไทย

ผลการวิจัยพบว่าไทดำที่อาศัยอยู่ในประเทศลาวตอนเหนือและประเทศไทยตอนกลางยังคงรักษาภาษาและวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี แม้ว่า จะอพยพจากแหล่งเดิมในแคว้นสิบสองจุไทยมาที่สองร้อยปีแล้วก็ตาม

ตาม Theraphan L-Thongkum (2002b) ได้ตั้งข้อสังเกตว่าอาจเป็นเพราะชาวไทดำมองภาษาและวัฒนธรรมของตนว่าเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ และมีความภาคภูมิใจในประวัติความเป็นมาของตนและอาณาจักรเก่าแก่ซึ่งพวกเขาจากหนี่จากมาด้วยภัยสงครามและการเมือง เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของศัพท์ที่เกิดขึ้นจากการยืมมาจากภาษาลาวและไทย พบว่าความแตกต่างทางด้านเสียงมีน้อยมาก จากข้อมูลที่รวบรวมได้ Theraphan L-Thongkum (2002b) ได้แบ่งภาษาไทดำออกเป็นสองกลุ่มใหญ่โดยใช้เกณฑ์คำศัพท์ ได้แก่ ภาษาไทดำตะวันออกซึ่งพูดในประเทศเวียดนามและไทดำตะวันตกซึ่งพูดในประเทศลาวและประเทศไทย

Theraphan L-Thongkum (2002b) ได้สืบสร้างระบบเสียงภาษาไทดำดั้งเดิมซึ่งประกอบด้วยพยัญชนะจำนวน 39 เสียง พยัญชนะควบกล้ำจำนวน 9 เสียง สระยาว 6 เสียง (ปรากฏหน้า *-k เท่านั้น) สระประสมเสียงสั้น 4 เสียง สระประสมเสียงยาว 3 เสียง (ปรากฏหน้า *-k เท่านั้น) และวรรณยุกต์ 4 วรรณยุกต์ดังต่อไปนี้.

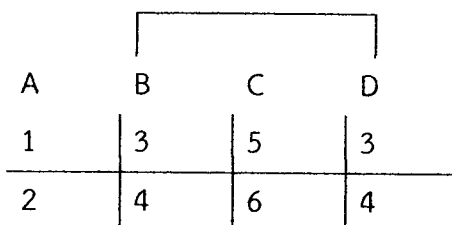
พยัญชนะต้น					พยัญชนะควบกล้ำ			
*p-	*t-	*c-	*k-	*ʔ-	*kw-	*gw-	*khw-	*ɣw-
*b-	*d-	*j-	*g-					
*ph-	*th-		*kh-		พยัญชนะท้าย			
*ʔb-	*ʔd-				*-p	*-t	*-k	
*m-	*n-	*ɲ-	*ŋ-		*-m	*-n	*-ŋ	
*hm-	*hn-	*hɲ-	*hŋ-		*-w	*-j		
		*ʔɲ-	*ʔŋ-					
*f-	*s-		*x-	*h-	สระ			
*v-	*z-		*ʏ	*fi-	*i, *ii	*u, *uu	*u, *uu	
*w-	*l-	*j-			*e	*ɤ	*o	
*hw-	*hl-				*ɛ, *eɛ	*a, *aa	*ɔ, *ɔɔ	
	*ʔl-	*j-			*io, *iio	*uɔ, *uuuɔ	*uɔ, *uuuɔ	*au
							*uuɔ	
วรรณยุกต์								
	*A		*B		*C		*D	

Theraphan L-Thongkum (2002b) ได้ให้ตัวอย่างคำไทดำดั้งเดิมที่สืบสร้างซึ่งยังคงรักษาไว้ในวิธภาษาไทดำปัจจุบัน (Modern Tai Dam varieties) ทั้งหมด ไม่มีปัญหาเรื่องเสียงปฏิภาค ดังนั้นคำไทดำ

ปัจจุบันทุกคำที่ปรากฏในบทความตอนนี้เป็นรูปคำร่วมกัน (common forms) ที่สามารถพบได้ในวิธภาษาไทดำปัจจุบันทุกวิธภาษา

ในภาษาไทดำปัจจุบัน ได้มีการสูญเสียความต่างอย่างมีนัยสำคัญของความยาวสระ (vowel length) มีเพียงสระ *aa ที่ยังคงอยู่ในทั้งพยางค์ปิดและพยางค์เปิด เสียงระเบิดก้อง *b *d *ɟ *g ได้กลายมาเป็นเสียงระเบิดไม่ก้อง p t c k เสียงก้องนำด้วยการกักที่เส้นเสียง *ʔb *ʔd ได้กลายเป็นเสียงระเบิดก้อง b d เสียงซอนนอร์นัต (sonorant) ไม่ก้อง *hm *hn *hɲ *hŋ *hw *hl กลายเป็นเสียงก้อง m n ɲ ŋ w l เสียงซอนนอร์นัต นำด้วยการกักที่เส้นเสียง *ʔɲ *ʔŋ *ʔl *ʔj กลายเป็นเสียงซอนนอร์นัตก้องหรือเสียงหยุดที่เส้นเสียง ɲ/ʔ ŋ/ʔ l/ʔ j เสียงเสียดแทรกไม่ก้อง *x กลายเป็น s เสียงเสียดแทรกก้อง *v *z *ɸ กลายเป็นเสียงเสียดแทรกไม่ก้อง f s h และ *ɣ กลายเป็นเสียง kh พยัญชนะควบกล้ำไทดำดั้งเดิมทุกพยัญชนะรวมทั้งพยัญชนะท้ายยังคงรักษาไว้ในภาษาไทดำปัจจุบัน วรรณยุกต์ไทดำดั้งเดิม 4 วรรณยุกต์ *A *B *C *D ได้แยกเสียงออกเป็นสองทาง (binary split) ทำให้เกิด 8 วรรณยุกต์คือ A1-A2, B1-B2, C1-C2, D1-D2 และ D1-D2 ได้รวมเสียงกับ B1-B2 ชื่อวรรณยุกต์ A1-A2, B1-B2, C1-C2, D1-D2 หากเรียกตามแนวทางของ Gedney (1972) จะเป็น A123-A4, B123-B4, C123-C4, D123-D4 ตามลำดับ

วรรณยุกต์ในภาษาไทดำปัจจุบันทุกภาษามีจำนวน 6 วรรณยุกต์ วรรณยุกต์ไทดำดั้งเดิม *DL และ *DS ได้รวมเสียงกับวรรณยุกต์ *B ดังแสดงในภาพที่ 12

ภาพที่ 12 ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทดำปัจจุบัน

สัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาไทดำปัจจุบันในแต่ละวิธภาษาไทดำแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 สัทลักษณะของวรรณยุกต์ไทดำปัจจุบัน

	Lo	Mua	Than	Thanh	Kway	Muay	Nam Ma	La	Nam Tha	Khaw Yoy
ว. 1	11	22	22	22	11	22	22	33	22	22~ 23
ว. 2	55	44	55	44	44	44	44	55	55	55
ว. 3	25	24	25	35	24	24	25	34	35	35
ว. 4	33	33	44	33	33	33	33	44	33	33
ว. 5	21	21	21 ~ 12	21	21	21	21	21	31	31'
ว. 6	42	32	43	41	42	42	31	31	42	41

วรรณยุกต์ไทดำในพยางค์เปิดมีวิวัฒนาการดังนี้คือ ในระยะดั้งเดิม ภาษาไทดำดั้งเดิมมี 3 วรรณยุกต์ คือ ระดับ (*A) ขึ้น (*B) และตก (*C) ต่อมาในระยะแยกเสียง วรรณยุกต์แต่ละวรรณยุกต์แยกเสียงออกเป็น 2 วรรณยุกต์ คือ สูง และ ต่ำ เนื่องจากการสูญเสียความก้องของพยัญชนะต้น (obstruents) ผลจากการแยกเสียงของวรรณยุกต์ทำให้ระบบวรรณยุกต์ 3 วรรณยุกต์ดั้งเดิมกลายเป็นระบบ 6 วรรณยุกต์ ในระยะที่ 3 ซึ่งเป็นระยะเปลี่ยนสลับ (shifting หรือ flip-flop stage) วรรณยุกต์สูงทั้งหมดกลายเป็นต่ำ และวรรณยุกต์ต่ำทั้งหมดกลายเป็นสูง ในระยะสุดท้าย วรรณยุกต์ทุกวรรณยุกต์ยังคงสัทลักษณะเดิมไว้ ยกเว้น *B2 (*B4) ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากวรรณยุกต์สูงขึ้นเป็นวรรณยุกต์กลางระดับ อย่างไรก็ตามวรรณยุกต์ C1 (C123) ของ Muong Than มีการแปรเป็น [21]~ [12] ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอาจมีการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์เกิดขึ้นในอนาคต เป็นที่น่าสังเกตว่าภาษาถิ่นทางตะวันตกคือ Nam Tha และ เขาย้อย มีวรรณยุกต์ที่ 5 C1 (C123) ที่มีการบีบที่เส้นเสียง ซึ่งอาจเนื่องด้วยอิทธิพลของวรรณยุกต์ C1 ในภาษาลาว

ในส่วนสุดท้ายของบทความผู้วิจัยได้อธิบายความหมายของคำที่มีความหมายกำกวมในภาษาไทยโดยใช้ความรู้ที่ได้จากการสืบสร้างคำไทดำดั้งเดิม

3.1.2 ระบบเสียงไทยโซ่ง/ไทดำ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับระบบเสียงของภาษาไทยโซ่งในประเทศไทยในสมัยแรกๆจะใช้คำว่า “ลาวโซ่ง” ทั้งหมดยกเว้นงานวิจัยของชาคริต อนันทรวัณ (2521) ที่ใช้คำว่า “ไทดำ” เมื่อกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และใช้คำว่า “ลาวโซ่ง” เรียกกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี ชาวไทดำที่หมู่บ้านนาป่าหนาดมีความสัมพันธ์กับไทดำในภาคเหนือของลาว และเวียดนาม และบางส่วนทางตอนใต้ของประเทศจีน ชาคริต อนันทรวัณ (2521) ได้บรรยายไว้ว่าชาวไทดำกลุ่มนี้อพยพมาจากเมืองเชียงขวาง เมืองแก เมืองไล เมืองลอ ทางตอนเหนือของประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ลงมาทางเมืองหลวงพระบาง และท้ายสุดมาบุกเบิกทำไร่นาตั้งบ้านเรือนที่ดงป่าหนาด หรือหมู่บ้านนาป่าหนาด ในปัจจุบันชาว “ลาวโซ่ง” เป็นที่รู้จักในนามของ “ไทยโซ่ง” ในการทบทวนวรรณกรรมเรื่องระบบเสียงไทยโซ่งจะรวมงานวิจัยของชาคริต อนันทรวัณ (2521) ไว้ในกลุ่มนี้เพราะศึกษาภาษาไทดำที่พูดในประเทศไทย ถึงแม้จะเป็นคนละกลุ่มกับไทยโซ่งก็ตาม

งานวิจัยระบบเสียงไทยโซ่ง/ไทดำอาจจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้คือ

(1) กลุ่มงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทยโซ่งกับภาษาลาวกลุ่มอื่นๆ ได้แก่

กาญจนา พันธคำ (2523) ศึกษาลักษณะเฉพาะทางด้านเสียงของภาษาลาวโซ่ง ลาวครั้ง ลาวใต้ และลาวเวียงในจังหวัดนครปฐม

Wipawan Plungsuwan (1981) ศึกษาเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นต่างๆที่พูดในจังหวัดราชบุรี

วิไลลักษณ์ เดชะ (2530) ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงของภาษาไทย 6 ภาษาคือลาวใต้ ลาวเวียง ลาวครั้ง ลาวแง้ว ลาวพวน และลาวโซ่ง ที่พูดในอำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์

กันทิมา วัฒนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531) ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาลาวของกลุ่มน้ำท่าจีน เพื่อเปรียบเทียบระบบเสียงของภาษาลาวโขง ลาวครั่ง ลาวเวียง ลาวใต้ และลาวพวน ในจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม สมุทรสาคร จังหวัดชัยนาท

อรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์. (2536) ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาผู้ไทที่ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ กับภาษาลาวโขง ที่ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

(2) กลุ่มงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะระบบเสียงของภาษาไทยโขง/ไทดำ ได้แก่

ชาคริต อนันทรวัน (2521) ศึกษาระบบหน่วยเสียงภาษาไทยดำ หมู่บ้านป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

Orapin Maneewong (1987) ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาลาวโขงที่จังหวัดเพชรบุรี และ นครปฐม

รสริน เสือส่อสิทธิ์ (2535) ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาลาวโขง หมู่บ้านดอนเตาอิฐ ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2541) ศึกษาการจัดกลุ่มภาษาไทยโขงจำนวน 12 ถิ่นในภาคกลางโดยใช้เสียงวรรณยุกต์

(3) กลุ่มงานวิจัยที่ศึกษาระบบไวยากรณ์ของภาษาไทยโขง สำนวณงานทางด้านไวยากรณ์เพียง 1 รายการ ดังนี้

งานวิจัยของสุพัตรา จิรนนทนาภรณ์, อัญชลี สิงห์น้อย และศิริพร มณีชู (2546) ศึกษาเปรียบเทียบระบบไวยากรณ์ในภาษาไทยโขงซึ่งประกอบด้วยระบบเสียงภาษาไทยโขงโดยสังเขป และระบบไวยากรณ์

การทบทวนวรรณกรรมของงานกลุ่มที่ 1 และงานวิจัยกลุ่มที่ 3 จะทบทวนเฉพาะระบบเสียงของภาษาไทยโขง และเนื่องจากงานวิจัยของ Wipawan Plungsuan (1981) ในกลุ่มที่ 1 และงานวิจัยของสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2541) ในกลุ่มที่ 2 ศึกษาเฉพาะวรรณยุกต์จึงจะนำมาทบทวนในหัวข้อที่เกี่ยวกับวรรณยุกต์ การทบทวนวรรณกรรมระบบเสียงไทยโขง/ไทดำ จะสังเคราะห์งานวิจัยตามประเด็นต่างๆดังนี้คือการดำเนินงานวิจัย หน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์

3.1.2.1 การดำเนินงานวิจัย

(1) พื้นที่ในการวิจัย พื้นที่ในการเก็บข้อมูลระบบเสียงภาษาไทยโขง/ไทดำมีดังนี้

ตารางที่ 10 พื้นที่ในการเก็บข้อมูลระบบเสียงภาษาไทยโขง

งานวิจัย	พื้นที่ในการเก็บข้อมูล
ชาคริต อนันทรวัน (2521)	หมู่ที่ 4 หมู่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
กาญจนา พันธคำ (2523)	หมู่ที่ 7 และ 9 ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
วิไลลักษณ์ เดชะ (2530)	หมู่ที่ 4 ตำบลหัวถนน อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์
Orapin Maneewong (1987)	ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

งานวิจัย	พื้นที่ในการเก็บข้อมูล
กันทิมา วัฒนประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531)	หมู่ที่ 2 ตำบลสวนแตง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี หมู่ที่ 2 ตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม และหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 8 ตำบลหนองสองห้อง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร
รสริน เสือส่อสิทธิ์ (2535)	หมู่ที่ 17 ดอนเตาอิฐ ตำบลรางห้วย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
อรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์. (2536)	หมู่ที่ 1, 2, 5 ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
สุพิศรา จิรนนทนาภรณ์, อัญชลี สิงห์น้อย และศิริพร มณีชู (2546)	บ้านบ่อทอง ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

หมายเหตุ: งานวิจัยของกาญจนา พันธุ์คำ (2523) ได้ให้ข้อมูลว่าชาวไทยโซ่งที่หมู่ที่ 7 และ 9 ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีบรรพบุรุษอยู่ที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เพื่อจับจองที่ทำกินเมื่อประมาณ 100 ปีเศษมาแล้ว

(2) การคัดเลือกผู้บอกภาษา

หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้บอกภาษาที่งานวิจัยทุกงานใช้คือผู้บอกภาษาต้องเป็นคนไทยโซ่งที่เกิดและเติบโตในชุมชนไทยโซ่งที่ศึกษา ไม่เคยย้ายไปอยู่ที่อื่นเป็นเวลานาน ใช้ภาษาไทยโซ่งในชีวิตประจำวัน มีอวัยวะในการออกเสียงปกติ และอยู่ในวัยสูงอายุ เพราะเป็นวัยที่ยังรักษาระบบเสียงของภาษาไทยโซ่งที่แท้จริงไว้ได้ดีกว่าผู้บอกภาษาที่มีอายุน้อยซึ่งอาจได้รับอิทธิพลของภาษาไทยมาตรฐานจากการศึกษาหรือสื่อมวลชน และจากการพบปะกับผู้คนต่างถิ่น ผู้บอกภาษาจะมีทั้งผู้บอกภาษาหลัก และผู้บอกภาษารองสำหรับการตรวจสอบข้อมูล ตารางที่ 11 แสดงจำนวนผู้บอกภาษาและอายุของผู้บอกภาษาในงานวิจัยทั้งหมด

ตารางที่ 11 จำนวนและอายุของผู้บอกภาษา

งานวิจัย	จำนวน	อายุ
ชาคริต อนันทรวัน (2521)	ผู้บอกภาษาหลัก 3 คน	50-65 ปี
กาญจนา พันธุ์คำ (2523)	ผู้บอกภาษาหลัก 1 คนและผู้บอกภาษาสำหรับตรวจสอบข้อมูลอีก 2-3 คน	48-70 ปี
วิไลลักษณ์ เดชะ (2530)	ผู้บอกภาษาหลัก 1 คนย้ายมาจากจังหวัดสุพรรณบุรีได้ประมาณ 30 ปี	56 ปี
Orapin Maneewong (1987/2530)	ผู้บอกภาษาหลัก 6 คน	55-74 ปี
กันทิมา วัฒนประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531)	ผู้บอกภาษาในจังหวัดสุพรรณบุรีและนครปฐมมีจำนวนจังหวัดละ 2 คน จังหวัดสมุทรสาครมีจำนวน 3 คน	58-73 ปี
รสริน เสือส่อสิทธิ์ (2535)	ผู้บอกภาษาหลัก 3 คน	46-58 ปี
อรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์. (2536)	ผู้บอกภาษาหลัก 4 คน	50-67 ปี
สุพิศรา จิรนนทนาภรณ์, อัญชลี สิงห์น้อย และศิริพร มณีชู (2546)	ผู้บอกภาษาหลัก 1 คน	69 ปี

(3) การจัดทำรายการคำศัพท์

งานวิจัยทุกงานใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์คือกล่องวรรณยุกต์ของ Gedney (1972) กล่องวรรณยุกต์นี้ใช้ประกอบกับรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ที่เป็นคำพยางค์เดียวจำนวน 60 คำ สำหรับรายการคำศัพท์ที่ใช้วิเคราะห์สัทลักษณะของวรรณยุกต์โดยใช้วิธีการทางกลศาสตร์ ได้ใช้รายการคำชุดเทียบเสียง (minimal set) ซึ่งป้องกันการเกิดการแปรของวรรณยุกต์จากอิทธิพลของเสียงพยัญชนะต้นและสระที่ต่างกัน รายการคำศัพท์นี้จัดทำโดย Kalaya Tingsabadh (1980) และพิมพ์ใน อัครวัฒนากุล (2546) ตารางที่ 12 แสดงแหล่งที่มาของรายการคำศัพท์และจำนวนคำศัพท์ของงานวิจัยทั้งหมด

ตารางที่ 12 แหล่งที่มาของรายการคำศัพท์และจำนวนคำศัพท์

งานวิจัย	แหล่งที่มาของรายการคำศัพท์	จำนวนคำศัพท์
ชาคริต อนันทรวัน (2521)	รายการคำศัพท์ของ Gedney (1964), Fippinger (1974), Li (1977), วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ (2520) และจากผู้วิจัย -การวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ ผู้วิจัยใช้กล่องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของ Gedney (1972)	2,000 คำ
กาญจนา พันธคำ (2523)	-รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลภาษาไทยของ William J. Gedney ซึ่งจัดพิมพ์เผยแพร่โดยโครงการวิจัยภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองถิ่นต่างๆ (ILTRP) เป็นหลักกับได้ค้นคว้าจากแหล่งอื่นๆ เพิ่มเติม -การวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ ผู้วิจัยใช้กล่องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของ Gedney (1972)	948 คำ
วิไลลักษณ์ เดชะ (2530)	-รายการคำของ Harris (1975), Brown (1965) -การวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ ผู้วิจัยใช้กล่องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของ Gedney (1972)	1,892 คำ
Orapin Maneewong (1987)	รายการคำศัพท์ของ Gedney (1972) และ Swadesh Southeast Asian word list (revised 1980) -การวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ ผู้วิจัยใช้กล่องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของ Gedney (1972)	
กันทิมา วัฒนประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531)	รายการศัพท์ชุดเดียวกับกาญจนา พันธคำ (2523)	783 คำ
รสริน เสือส่อสิทธิ์ (2535)	-รายการคำศัพท์ไม่ระบุแหล่งที่มา -การวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ ผู้วิจัยใช้กล่องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของ Gedney (1972)	352 คำ
อรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์. (2536)	-รายการคำจากงานวิจัยต่างๆและจากที่ผู้วิจัยค้นคว้าเพิ่มเติม	1,200 คำ

งานวิจัย	แหล่งที่มาของรายการคำศัพท์	จำนวนคำศัพท์
	-การวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ ผู้วิจัยใช้กล่องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของ Gedney (1972)	
สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์, อัญชลี สิงห์น้อย และศิริพร มณีชู (2546)	-งานวิจัยนี้ไม่ได้ใช้รายการคำเพราะศึกษาโครงสร้างระบบไวยากรณ์เป็นหลักจึงเก็บข้อมูลประโยคจากข้อความ ประวัติ นิทาน ประเพณี และพิธีกรรม -การวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ ผู้วิจัยใช้กล่องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของ Gedney (1972)	-

(4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ระบบเสียง งานวิจัยทุกงานใช้วิธีการหน่วยเสียง (Phonemic Approach) ซึ่งประกอบด้วย การตีความ (Interpretation/Resegmentation) การเปรียบเทียบในสภาพแวดล้อมเหมือนหรือคล้ายกัน (Contrast) การแจกแจงสลับหลัก (Complementary distribution) การแปรอิสระ (Free variation) และ การแจกแจงของหน่วยเสียง (Phoneme distribution)

นอกจากวิธีการหน่วยเสียง การวิเคราะห์วรรณยุกต์มีทั้งการฟังเพียงอย่างเดียวเพื่อวิเคราะห์สัญลักษณ์ของวรรณยุกต์โดยหาค่าระดับเสียงสูง กลาง ต่ำของระดับเสียงของผู้พูดภาษาแต่ละคน และการใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบการวิเคราะห์จากการฟัง เช่น เครื่องมือ Sound Spectrograph ซึ่งแสดงแผนภาพคลื่นเสียง และเครื่องมือ Visi-Pitch ซึ่งแสดงผลระดับเสียงบนจอภาพ การวิเคราะห์วรรณยุกต์ตามแนวทางทั้งสองในงานวิจัยต่างๆสรุปในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แนวทางการวิเคราะห์วรรณยุกต์

งานวิจัย	การวิเคราะห์วรรณยุกต์
ชาคริต อนันทรวัน (2521)	วิเคราะห์ด้วยการฟังและตรวจสอบกับการอ่านแผนภาพคลื่นเสียง (Sound spectrograms)
กาญจนา พันธุ์คำ (2523)	วิเคราะห์ด้วยการฟังและตรวจสอบกับการอ่านแผนภาพคลื่นเสียง (Sound spectrograms)
วิไลลักษณ์ เดชะ (2530)	วิเคราะห์ด้วยการฟังและตรวจสอบกับการอ่านแผนภาพคลื่นเสียง (Sound spectrograms)
Orapin Maneewong (1987)	วิเคราะห์ด้วยการฟังและตรวจสอบกับเครื่อง Visi-pitch model 6087
กันทิมา วัฒนประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2531)	วิเคราะห์ด้วยการฟัง
อรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์. (2536)	วิเคราะห์ด้วยการฟัง
รสริน เสือส่อสิทธิ (2535)	วิเคราะห์ด้วยการฟัง
สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์, อัญชลี สิงห์น้อย และศิริพร มณีชู (2546)	วิเคราะห์ด้วยการฟัง

3.1.2.2 ผลการวิจัย

ผลการวิจัยของงานวิจัยทั้งหมดมีความสอดคล้องกันในเรื่องพยัญชนะและสระ ส่วนวรรณยุกต์มีความแตกต่างกันตามท้องถิ่นดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) หน่วยเสียงพยัญชนะ

(1.1) พยัญชนะต้นเดี่ยว

ตารางที่ 14 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว

ฐานกรณ์ ลักษณะของเสียง		ริมฝีปาก	ริมฝีปาก-ฟัน	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	คอหอย
กัก	ไม่ก้อง ไม่พ่นลม	p -		t -		k -	ʔ -
	ไม่ก้อง พ่นลม	ph -		th -		kh -	
	ก้อง	b -		(d-)			
กึ่งเสียด แทรก	ไม่ก้อง ไม่พ่นลม				c -		
	ไม่ก้อง พ่นลม				(ch-)		
เสียดแทรก ไม่ก้อง			f -	s -			h-
นาสิก		m -		n -	ɲ -	ŋ-	
ข้างลิ้น				l -			
กึ่งสระ		w -			j-/y -		

ระบบเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวในงานวิจัยของชาคริต อนันทรวัณ (2521) กาญจนา พันธคำ (2523) กันทิมา วัฒนประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531) Orapin Maneewong (1987) อรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์ (2536) และรสริน เสือสอสิทธ์ (2535) มีจำนวนตรงกันคือ 19 หน่วยเสียงได้แก่ /p-, ph-, b-, t-, th-, k-, kh-, ʔ-, c-, f-, s-, h-, m-, n-, ɲ-, ŋ-, l-, w-, j-/ ในขณะที่งานวิจัยของวิไลลักษณ์ เดชะ (2530) มีจำนวนหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 20 หน่วยเสียงโดยเพิ่มหน่วยเสียง /d-/ ในวงเล็บ และงานของสุพัทธา จิรันทนาภรณ์และคณะ (2546) มีจำนวนหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 21 หน่วยเสียง โดยรวมหน่วยเสียง /d-/ และ /ch-/ ที่ปรากฏในวงเล็บ งานวิจัยของวิไลลักษณ์ เดชะ (2530) พบหน่วยเสียง /ch-/ [tɕh-] ในคำบางคำเช่น [tɕhut³⁵] ‘จุด’ ซึ่งคาดว่าเป็นเสียงที่ยืมมาจากภาษาไทย

เสียงพยัญชนะในภาษาไทยมี 19 หน่วยเสียงนี้มีจำนวนเท่ากับงานของ Gedney (1964) แต่ต่างกันที่งานของ Gedney มีหน่วยเสียง /d-, v-/ และไม่มีหน่วยเสียง /ph-/ ในงานวิจัยทุกงานพยัญชนะต้นดั้งเดิมที่เป็นเสียงก้องจะกลายมาเป็นเสียงไม่ก้องไม่พ่นลม

การแปรของเสียงพยัญชนะต้นในงานวิจัยต่างๆมีดังนี้

ก. การแปรของเสียง [d-] และ [l-]

ผลการวิจัยของชาคริต อนันทรวัณ (2521) กาญจนา พันธคำ (2523) กันทิมา วัฒนประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531) และอรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์ (2536) จัดเสียง [d-] ให้เป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียง /l-/ ซึ่งแปรอิสระกับเสียง [l-]

ชาคริต อนันทรวัน (2521:34) ได้อ้างคำกล่าวของผู้บอกภาษาคนหนึ่งว่า “ภาษาไทดำไม่มีเสียง [d-] แต่ได้รับอิทธิพลของภาษาไทยอีสานและภาษาไทยกรุงเทพฯ จึงมีเสียง [d-] ปะปน แต่เสียง [d-] เมื่อเข้าไปปะปนกับภาษาไทดำจะเปลี่ยนเป็นเสียง [l-] เกือบทั้งหมด ยกเว้นบางคำที่ผู้บอกภาษาจะออกเสียงทั้ง [d-] และ [l-] ในคำเดียวกัน”

กาญจนา พันธคำ (2523) ระบุว่า การแปรอิสระของเสียง [d-] และ [l-] นี้สามารถบอกได้ว่าเป็นการแปรอิสระของหน่วยเสียง /d-/ หรือ /l-/ โดยพิจารณาจากวรรณยุกต์ คือถ้าเป็นวรรณยุกต์ 1 [24], 3 [35], 5 [33] หน่วยเสียงพยัญชนะต้นจะเป็น /d-/ เช่น A3 [dom¹] ~ [lom¹] ‘ดม’ แต่หากเป็นวรรณยุกต์ 2 [354], 4 [44], 6 [43] หน่วยเสียงพยัญชนะต้นจะเป็น /l-/ เช่น C4 [din⁶] ~ [lin⁶] ‘ลิน’

วิไลลักษณ์ เดชะ (2530) วิเคราะห์ระบบเสียงพยัญชนะต้นให้มีหน่วยเสียง /d/ ซึ่งประกอบด้วย 2 เสียงย่อยคือ [d-] และ [l-] แปรอิสระกัน

Orapin Maneewong (1987) พบว่าผู้บอกภาษาหลักจะไม่ใช้หน่วยเสียง /d-/ ซึ่งผู้พูดวัยหนุ่มสาวใช้กัน และบอกว่าการออกเสียง /d-/ นั้นไม่ถูกต้อง

กันทิมา วัฒนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531) พบการแปรอิสระของหน่วยเสียงย่อย [l-] ~ [d-] เฉพาะที่ตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมเพียงแห่งเดียว ที่จังหวัดสุพรรณบุรีและสมุทรสาคร ไม่พบการแปรอิสระของสองเสียงนี้ จึงสรุปได้ว่าเสียง /d-/ และ /l-/ ได้รวมเสียงกันอย่างสมบูรณ์ในสองถิ่นดังกล่าว ในทำนองเดียวกันงานวิจัยของรสริน เสือส่อสิทธิ์ (2535) ที่จังหวัดกาญจนบุรีไม่พบการแปรอิสระของหน่วยเสียงย่อย [l-] ~ [d-] เสียง [d-] จะออกเสียงเป็น [l-] เช่น /to¹ luan¹/ ‘ไล่เดือน’ เป็นต้น

อรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์ (2536) ระบุว่าผู้บอกภาษาที่อำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรีบางคนออกหน่วยเสียง /l-/ เป็น [d-] ดังนั้นจึงวิเคราะห์ให้เสียง [l-] แปรอิสระกับเสียง [d-]

การแปรอิสระเช่นนี้ตรงกับที่ Gedney (1964) ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่าภาษาไทดำมีการเปลี่ยนสลับระหว่าง [d-] และ [l-] ซึ่งแต่ละถิ่นจะมีอัตราการสลับนี้ไม่เหมือนกัน อาจเป็นไปได้ว่าการเปลี่ยนจากเสียง [d-] เป็น [l-] เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้เอง แต่งานของ Gedney (1964) แตกต่างตรงที่ว่ามีหน่วยเสียง /l-/ และ /d-/ ในภาษาไทดำ แต่งานวิจัยของกาญจนา พันธคำ (2523) กันทิมา วัฒนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531) และอรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์ (2536) ไม่พบหน่วยเสียง /d-/ จะใช้หน่วยเสียง /l-/ แทนทั้งหมด

การแปรของเสียง [l-] และ [d-] นี้ตรงกับคำกล่าวของ Li (1977) ที่ว่าเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิม *ʔd- ยังคงปรากฏอยู่ในภาษาวูหมิง แต่จะเปลี่ยนเป็นเสียง [d-] ในภาษาไทถิ่นต่างๆส่วนใหญ่ ลักษณะสำคัญของพยัญชนะนี้คือการกักเส้นเสียง (glottalization) คำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะนี้จะมีวิวัฒนาการของวรรณยุกต์เหมือนคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงกักเส้นเสียง (glottal stop) และมักจะมีวรรณยุกต์ชุดที่ 1 (พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้อง) ลักษณะการกักเส้นเสียงอาจมีอิทธิพลต่อวรรณยุกต์บางวรรณยุกต์ในบางภาษาถิ่น และอาจจะหายไปในบางภาษาถิ่นแต่อิทธิพลของสัทลักษณะนี้ที่มีต่อเสียงวรรณยุกต์ยังคงอยู่ เสียง [d-] จะปรากฏเป็นเสียง [n-] ในภาษาไทโปาย และ [l-] ในภาษาไทขานและไทดำ

ข. การแปรของเสียง [v-] และ [w-]

กาญจนา พันธคำ (2523) พบว่าเสียง [w-] บางครั้งผู้บอกภาษาออกเสียงเป็น [v-] ซึ่งพบเพียงคำเดียวคือ [viəʔ] ‘งาน’ แสดงให้เห็นว่าภาษาไทดำที่ Gedney (1964) และ Fippinger and Fippinger (1974) พบว่ามีเสียง [v-] นั้นได้กลายมาเป็นเสียง [w-] ในภาษาไทยโซ่งถิ่นนครปฐมและถิ่นอื่นๆเช่นกัน เช่นภาษาไทดำที่หมู่บ้านนาป่าหนาดใช้คำว่า [wiəʔ⁴]

ค. การแปรของเสียง [kh-] และ [x-]

งานวิจัยระบบเสียงไทยโซ่งทุกงานพบว่าเสียง [x-] ที่ Fippinger and Fippinger (1974) พบในภาษาไทยโซ่งจะใช้ [kh-] ดังเช่นในงานของ Gedney (1964)

ง. การแปรของเสียง [b-] และ [v-]

การแปรของเสียง [b-] และ [v-] พบเฉพาะงานของ Gedney (1964) และ Fippinger and Fippinger (1974) ในขณะที่ภาษาไทยใช้ในประเทศไทยจะใช้เสียง [w-] ในงานวิจัยทุกงาน เช่น คำว่า /wi:¹/ ‘หิว’ ในงานวิจัยของชาคริต อนันทราม (2521)

(1.2) พยัญชนะต้นควบกล้ำ

พยัญชนะต้นควบกล้ำในงานวิจัยทุกงานยกเว้นงานวิจัยของชาคริต อนันทราม (2521) และวิลโลว์ เดชะ (2530) จะตรงกับงานของ Gedney (1964) คือ /kw- khw- ɣw-/ และต่างจากงานของ Fippinger and Fippinger (1974) ตรงที่มีเสียง /khw-/ แทนเสียง /xw-/ งานวิจัยของกาญจนา พันธุ์คำ (2523) และรสริน เสือส่อสิทธิ์ (2535) พบพยัญชนะควบกล้ำ /ɣw-/ ในคำเดี่ยวดังเช่นงานของ Gedney (1964) คือ /ɣwa:²/ ‘(เมื่อ) วาน’ ส่วนงานของ Fippinger and Fippinger (1974) พบเพิ่มอีกคำคือ /ɣwaa:⁵/ ‘to look around for’ ซึ่งงานวิจัยของ Orapin Maneewong (1987) ก็พบคำว่า /ɣwa:⁴/ ‘to turn left and right, to turn face’ ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกัน งานวิจัยของกันทิมา วัฒนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531) และอรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์ (2536) นอกจากจะพบพยัญชนะควบกล้ำ /ɣw-/ ในคำ /ɣwa:²/ ‘(เมื่อ) วาน’ เหมือน Gedney (1964) และกาญจนา พันธุ์คำ (2523) แล้วยังพบในคำว่า /mɛ.ɣ²ɣwan:²/ อีกด้วย

งานวิจัยของชาคริต อนันทราม (2521) พบหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำเพียง 1 หน่วยเสียงคือ /kw-/ ซึ่งมีเสียง [kw-] แปรอิสระกับเสียง [khw-] ใน 2 ลักษณะ

- (1) เสียง [kw-] แปรอิสระกับ [khw-] อย่างสม่ำเสมอเมื่อพยัญชนะท้ายเป็นเสียง [-m] และ [-y] เช่น

kwa:m⁴ ~ khwa:m⁴ ‘ความ’

kwa:y⁴ ~ khwa:y⁴ ‘ควาย’

- (2) เสียง [kw-] แปรอิสระกับ [k-] และเสียง [khw-] แปรอิสระกับเสียง [kh-] เมื่อพยัญชนะท้ายเป็นเสียง [ɣ] เช่น

kwa:ɣ¹ ~ kua:ɣ¹ ‘กวาง’

khwa:ɣ¹ ~ khua:ɣ¹ ‘ขวาง’

งานวิจัยของวิลโลว์ เดชะ (2530) พบพยัญชนะต้นควบกล้ำ 2 หน่วยเสียงคือ /kw-/ และ /khw-/

(1.3) พยัญชนะท้าย

งานวิจัยของกาญจนา พันธุ์คำ (2523) พบว่าพยัญชนะ 7 หน่วยเสียงปรากฏเป็นพยัญชนะท้าย เหมือนกับงานวิจัยของ Gedney (1964) และ Fippinger and Fippinger (1974) คือ /-p -t -k -ʔ -m -n -ŋ / ในงานวิจัยอื่นจะพบจำนวนของพยัญชนะท้ายแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับการศึกษาสระ /u, i, ɛ/ ในตำแหน่งท้ายพยางค์

งานวิจัยของชาคริต อนันทราม (2521) วิลโลว์ เดชะ (2530) กันทิมา วัฒนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531) รสริน เสือส่อสิทธิ์ (2535) และอรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์ (2536) พบว่าหน่วยเสียงพยัญชนะ 9 หน่วยเสียงสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้ เนื่องจากวิเคราะหฺ์ที่ให้ /u, i/ เป็น /-w, -j/ ตามลำดับ ซึ่งแตกต่างจากกาญจนา พันธุ์คำ (2523) ที่วิเคราะห์ให้เป็นส่วนท้ายของสระประสมสองเสียงและสามเสียง ส่วนสระ /ɛ/ ไม่ได้ตีความให้เป็นพยัญชนะท้าย /-y/ ดังงานของ Gedney (1964) แต่ให้เป็นสระประสม /aw/

(2) หน่วยเสียงสระ

ในการบรรยายหน่วยเสียงสระ มีการใช้สัญลักษณ์ที่แตกต่างกันแทนหน่วยเสียงเดียวกัน ดังนี้คือ *ɪ/ʊ*, *ɛ/æ*, *ə/ʌ* จึงได้ปรับสระให้เป็นระบบเดียวกันทั้งหมด คือ *ʊ*, *ɛ*, *ʌ*

(2.1) สระเดี่ยว

งานวิจัยทั้งหมดพบว่าภาษาไทยมีหน่วยเสียงสระเดี่ยวสั้น 9 หน่วยเสียงดังนี้ /i, e, ɛ, ʊ, a, u, ɔ, ɔ/ สระทั้ง 9 หน่วยเสียงมีคู่สระยาวอีก 9 หน่วยเสียง รวมเป็นสระเดี่ยวทั้งหมด 18 หน่วยเสียง ความสั้นยาวของสระจะแตกต่างจากงานของ Gedney (1964) และ Fippinger and Fippinger (1974) ที่พบการเปรียบเทียบของสระสั้นยาวเฉพาะคู่สระ /a/ และ /a:/ แต่ระบบสระของภาษาไทยในประเทศไทยมีความสั้นยาวครบคู่กับสระเดี่ยวเสียงสั้นดังแสดงให้เห็นในคู่เทียบเสียง เช่น /u – u:/ /khut³/ ‘ชุด’ – /khu:t³/ ‘ชุด’ เป็นต้น

(2.2) สระประสม

จำนวนของหน่วยเสียงสระประสมจะแตกต่างกันตามการตีความเสียงสระ /u, i, ʊ/ ในตำแหน่งท้ายคำ

งานวิจัยของกาญจนา พันธุ์คำ (2523) ไม่ได้ตีความเสียงสระ /u, i, ʊ/ เป็นพยัญชนะท้าย /-w, -y, -y/ ดังเช่นงานของ Gedney (1964) และงานของ Fippinger and Fippinger (1974) จึงมีสระประสมสองเสียงและสามเสียงจำนวนมาก คือมีสระประสมสองส่วน 15 หน่วยเสียงและสระประสมสามส่วนมี 3 หน่วยเสียง แต่หากวิเคราะห์เป็นพยัญชนะท้ายจำนวนสระประสมก็จะเท่ากัน คือ /io ʊə uə/

งานวิจัยของ วิไลลักษณ์ เดชะ (2530) Orapin Maneewong (1987) กันทิมา วัฒนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531) รสริน เสือส่อสิทธิ์ (2535) อรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์ (2536) และสุพัตรา จิรนนทนาภรณ์และคณะ (2546) วิเคราะห์ให้สระประสมมี 4 หน่วยเสียง คือ /io, ʊə, uə, aʊ/ หรือ /io, ʊə, uə, aʊ/ ซึ่งเพิ่มจากงานของ Gedney (1964) Fippinger and Fippinger (1974) 1 หน่วยเสียงเนื่องจากวิเคราะห์ /aʊ/ ให้เป็นสระประสม งานวิจัยของ Orapin Maneewong (1987) ใช้สัทอักษรแทนเสียงสระประสมที่แตกต่างจากงานวิจัยอื่นคือ /ɪʌ, wɪʌ, uɪʌ, aɪʌ/

งานวิจัยของชาคริต อนันทราวัน (2521) แตกต่างจากงานวิจัยที่กล่าวข้างต้นตรงที่พบหน่วยเสียงสระประสม 7 หน่วยเสียง ได้แก่ สระประสมเสียงสั้น 3 หน่วยเสียงคือ /io, ʊə, uə/ และสระประสมเสียงยาว 4 หน่วยเสียงคือ /i:ə, ʊ:ə, u:ə, ə:ʊ/ ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเช่นเดียวกับกาญจนา พันธุ์คำ (2523) และ Orapin Maneewong (1987) ว่าสระประสมสองเสียง /ə:ʊ/ หรือ /aʊ/ มักจะเกิดในคำที่ใช้รูปสระ “ไ” ในภาษาไทยมาตรฐาน เช่นคำว่า /baʊ¹/ ‘ใบ’ /saʊ¹/ ‘ใส่’ /laʊ¹ ~ daʊ¹/ ‘ใด’ เป็นต้น นอกจากนี้ชาคริต อนันทราวัน (2521:48) ยังกล่าวว่า “คำที่ใช้สระไอ (ไ้ม้วน) นี้ในภาษาผู้ไทยมักออกเสียงเป็น [ə:] (วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ 2520:109) ในภาษาแสก มักออกเสียงเป็น [ʊ] (วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ 2519:123)

(3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์

การสังเคราะห์ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์จะรวมผลงานวิจัยของ อัญชลี บุณยะสิงห์ (2531) และสุนทรินทร์ แสงงาม (2549) ในส่วนที่เกี่ยวกับวรรณยุกต์ ส่วนงานวิจัยของ Wipawan Plungsuwan (1981) ที่ศึกษาเฉพาะวรรณยุกต์ก็ได้นำมาสังเคราะห์แยกต่างหาก เนื่องจากพบระบบวรรณยุกต์ที่แตกต่างออกไปจากงานวิจัยอื่นๆเป็นอย่างมาก ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับวรรณยุกต์ทั้งหมดแสดงในกล่องวรรณยุกต์เปรียบเทียบกันได้นี้

ตารางที่ 15 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยคำ/ไทยโง้ง 13 ถิ่น

		A	B	C	DL	DS
1, 2, 3	SL	1 กลางต่ำระดับ	3 สูงขึ้น	5 ต่ำระดับหรือต่ำตก บีบที่เส้นเสียง	3 สูงขึ้น	
	น.ป.1	1 ต่ำขึ้น [24]	3 กลางขึ้น [35]	5 กลางระดับ [33]	3 กลางขึ้น [35]	
	น.ป.2	1 ต่ำขึ้น [24]	3 กลางขึ้น [35]	5 กลางระดับ [33]	3 กลางขึ้น [35]	
	ส.พ. 1	1 กลางขึ้น [34]	3 ต่ำขึ้น [24]	5 กลางตก [32]	3 ต่ำขึ้น [24]	
	ส.พ. 2	1 กลางตกขึ้น	3 กลางต่ำ-ตกขึ้น	5 กลางต่ำ-ตก ปิดเส้นเสียง	3 กลางต่ำ-ตกขึ้น	
	ส.ค.	1 กลางขึ้น [34]	3 ต่ำขึ้น [24]	5 กลางตก [32]	3 ต่ำขึ้น [24]	
	พ.ร.1	1 กลางขึ้น [35]	3 ต่ำขึ้น [24]	5 ต่ำตก [21]	3 ต่ำขึ้น [24]	
	พ.ร. 2	1 กลางต่ำขึ้น [23]	3 กลางต่ำขึ้นสูง [25]	5 กลางระดับบีบที่ เส้นเสียง [33]	3 กลางขึ้น [35]	
	พ.ร. 3	1 กลางขึ้น	3 ต่ำขึ้น	5 ต่ำระดับ	3 ต่ำขึ้น	
	ก.บ	1 กลางขึ้น [34]	3 ต่ำขึ้น [24]	5 กลางตก [32]	3 ต่ำขึ้น [24]	
	น.ส	1 ต่ำขึ้น [14]	3 กลางขึ้น [35]	5 ต่ำระดับเส้นเสียง ปิด [227]	3 กลางขึ้น [35]	
	พ.ล.	1 ต่ำขึ้น [23]	3 กลางขึ้น [35]	5 ต่ำระดับ [22]	3 กลางขึ้น [35]	
	เลย	1 ต่ำขึ้นตก [241]	3 สูงขึ้น [45]	4 ต่ำเลื่อนลง [21]	3 สูงขึ้น [45]	3 สูงระดับ [44]
4	SL	2 สูงระดับ	4 กลางสูงระดับ	6 กลางสูงตก บีบที่เส้นเสียง	4 กลางสูงระดับ	
	น.ป.1	2 กลางขึ้นตก [354]	4 สูงระดับ [44]	6 สูงเลื่อนลง/สูงตก [43]	4 สูงระดับ [44]	
	น.ป.2	2 กลางขึ้นตก [354]	4 สูงระดับ [44]	6 สูงเลื่อนลง/สูงตก [43]	4 สูงระดับ [44]	
	ส.พ. 1	2 กลางขึ้นตก [354]	4 สูงระดับ [44]	6 สูงขึ้นตก [452]	4 สูงระดับ [44]	
	ส.พ. 2	2 กลางขึ้นตก	4 กลางสูง-ระดับ	6 กลางตก	4 กลางสูง-ระดับ	
	ส.ค.	2 สูงขึ้น [45]	4 กลางระดับ [33]	6 สูงขึ้นตก [452]	4 กลางระดับ [33]	
	พ.ร.1	2 สูงตก [43]	4 กลางระดับ [33]	6 สูงขึ้นตก [452]	4 กลางระดับ [33]	
	พ.ร.2	2 กลางสูงขึ้นตก [453]	4 กลางขึ้นตก [342]	6 กลางตก [32]	4 กลางขึ้นตก [343]	

		A	B	C	DL	DS
	ก.บ	2 กลางขึ้นตก [354]	4 สูงระดับ [44]	6 สูงขึ้นตก [452]	4 สูงระดับ [44]	
	พ.ร. 3	2 ต่ำขึ้นตก	4 กลางระดับ	6 กลางตก	4 กลางระดับ	
	น.ส.	2 กลางขึ้นตก [343]	4 กลางระดับ [33]	6 สูงตก [42]	4 กลางระดับ [33]	
	พ.ล.	2 กลางขึ้นตก [354]	4 กลางระดับ [33]	6 สูงตก [42]	4 กลางระดับ [33]	
	เลย	2 สูงขึ้นตก [453]	4 ต่ำเลื่อนลง [21]	5 กลางเลื่อนลง [31]	2 สูงตก [43]	

หมายเหตุ

1. เลขที่ของวรรณยุกต์ได้ปรับให้เหมือนกันหมดคือ A123 เป็นวรรณยุกต์ที่ 1 A4 เป็นวรรณยุกต์ที่ 2 B123 เป็นวรรณยุกต์ที่ 3 B4 เป็นวรรณยุกต์ที่ 4 C123 เป็นวรรณยุกต์ที่ 5 C4 เป็นวรรณยุกต์ที่ 6 ยกเว้นงานวิจัยของชาคริต อนันทราม (2521) ที่พบ 5 วรรณยุกต์จึงปรับ C123 ให้เป็นวรรณยุกต์ 4 และวรรณยุกต์ C4 เหมือนเดิมคือวรรณยุกต์ 5
2. งานวิจัยของ Gedney (1964) Fippinger and Fippinger (1974) อัญชลี บุณยะสิงห์ (2531) และสุนทรินทร์ แสงงาม (2549) ไม่แสดงตัวเลขกำกับระดับวรรณยุกต์
3. คำย่อของสถานที่ในการวิจัยและผู้วิจัยมีดังนี้

คำย่อ	สถานที่	ผู้วิจัย
SL	Son La	Gedney (1964) Fippinger and Fippinger (1974)
น.ป. 1	ตำบลดอนยายหอม อ.เมือง จังหวัดนครปฐม	กาญจนา พันธคำ (2523)
น.ป. 2	ตำบลดอนตูม อ.บางเลน จังหวัดนครปฐม	กันทิมา วัฒนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531)
ส.พ. 1	หมู่ที่ 2 ตำบลสวนแตง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี	กันทิมา วัฒนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531)
ส.พ. 2	หมู่ที่ 1, 6 และ 8 ตำบลบ้านดอน อำเภอ อุทัย จังหวัดสุพรรณบุรี	อัญชลี บุณยะสิงห์ (2531)
ส.ค.	จังหวัดสมุทรสาคร	กันทิมา วัฒนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531)
พ.ร. 1	ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	อรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์. (2536)
พ.ร. 2	ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัด เพชรบุรี	Orapin Maneewong (1987)
พ.ร. 3	ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัด เพชรบุรี	สุนทรินทร์ แสงงาม (2549)
ก.บ.	หมู่ที่ 17 ดอนเตาอิฐ ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี	รสริน เสือส่อสิทธิ์ (2535)
น.ส.	จังหวัดนครสวรรค์	วิไลลักษณ์ เดชะ (2530)
พ.ล.	จังหวัดพิษณุโลก	สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์และคณะ (2546)
เลย	จังหวัดเลย	ชาคริต อนันทราม (2521)

ผลการสังเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยดำและภาษาไทยโห่งที่พูดใน 13 ถิ่นพบว่าจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์มี 2 แบบ คือหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงซึ่งพบในท้องถิ่นเดียวคือหมู่บ้านนาป่าหนาด จังหวัดเลย (ชาคริต อนันทรวัน 2521) ลักษณะการแยกเสียงและรวมเสียงกันของวรรณยุกต์เหมือนกันในทุกถิ่นยกเว้นหมู่บ้านนาป่าหนาด จังหวัดเลยที่แตกต่างเล็กน้อย การแยกเสียงและรวมเสียงกันของวรรณยุกต์เป็นลักษณะดั้งเดิมคือ ABCD 123-4 วรรณยุกต์ D123 จะรวมเป็นวรรณยุกต์เดียวกับวรรณยุกต์ B123 วรรณยุกต์ D ของถิ่นหมู่บ้านนาป่าหนาด จังหวัดเลยมีความแตกต่างที่ขึ้นอยู่กับความสั้นยาวของสระ กล่าวคือวรรณยุกต์ DL จะมีเสียงสูงขึ้น [45] และวรรณยุกต์ DS จะมีเสียงสูงระดับ [44] วรรณยุกต์ D4 จะรวมเป็นวรรณยุกต์เดียวกับวรรณยุกต์ B4 ในทุกถิ่น ยกเว้นถิ่นหมู่บ้านนาป่าหนาด จังหวัดเลยที่วรรณยุกต์ DLDS4 [43] รวมเป็นวรรณยุกต์เดียวกับวรรณยุกต์ A4 [453]

สัทลักษณะของวรรณยุกต์ในแต่ละวรรณยุกต์มีความเหมือนและแตกต่างกันดังนี้

วรรณยุกต์ที่ 1 (A123) “เสียงกลาง-ต่ำขึ้น”

วรรณยุกต์ที่ 1 ในภาษาไทยโห่งทุกถิ่นในประเทศไทยเป็นวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ แต่ถิ่น Son La จะเป็นคงระดับคือ “กลาง-ต่ำ ระดับ” โดยภาพรวมสัทลักษณะหลักของวรรณยุกต์ที่ 1 ซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่มีคล้ายกันคือ “เสียงกลาง-ต่ำขึ้น” วรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นแตกต่างกันตั้งแต่ต่ำ กลางต่ำ ไปจนถึงกลาง และส่วนใหญ่จะขึ้นไปถึงระดับ 4 ยกเว้นถิ่นเพชรบุรี 1 ที่ขึ้นไปจนถึงระดับ 5 และถิ่น Son La ที่เป็นวรรณยุกต์ระดับ ไม่ขึ้น ถิ่นเลยมีเสียงตกในตอนท้ายหลังจากขึ้นแล้ว สัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่ 1 มีดังนี้

1. กลาง-ต่ำ ระดับ ได้แก่ Son La
2. ต่ำขึ้น (ตก) ได้แก่ ได้แก่ นครปฐม 1, 2 นครสวรรค์ พิษณุโลกและเลย
3. กลาง (ตก/ต่ำ) ขึ้น ได้แก่ สุพรรณบุรี 1, 2 สมุทรสาคร เพชรบุรี 1, 2, 3 กาญจนบุรี

วรรณยุกต์ที่ 2 (A4) “เสียงกลางขึ้นตก”

วรรณยุกต์ที่ 2 ในภาษาไทยโห่งทุกถิ่นในประเทศไทยเป็นวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ แต่ถิ่น Son La จะเป็นคงระดับคือ “สูงระดับ” สัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่ 2 ส่วนใหญ่ (6 ถิ่น) จะเป็น “กลางขึ้นตก [354]” หรือ (กลาง) สูงขึ้นตก [453] (2 ถิ่น) ส่วนถิ่นอื่นๆมีจุดเริ่มต้นที่สูงและขึ้น [45] หรือ ตก [43] มีเพียงถิ่นเดียวมีจุดเริ่มต้นที่ต่ำ สัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่ 2 มีดังนี้

1. สูงระดับ ได้แก่ Son La
2. กลาง (สูง) ขึ้นตก ได้แก่ ได้แก่ นครปฐม 1, 2 สุพรรณบุรี 1, 2 เพชรบุรี 2 นครสวรรค์ พิษณุโลก และกาญจนบุรี
3. สูง (ขึ้น) ตก ได้แก่สมุทรสาคร เพชรบุรี 1 และเลย
4. ต่ำขึ้นตก ได้แก่ เพชรบุรี 3

วรรณยุกต์ที่ 3 (B123) “เสียงกลาง ขึ้นสูง”

โดยภาพรวมวรรณยุกต์ที่ 3 เป็นเสียงที่มีจุดเริ่มต้นแตกต่างกันตั้งแต่ต่ำ กลางต่ำ กลาง ไปจนถึงสูง จากนั้นจะขึ้นไปจนถึงระดับ 5 เป็นส่วนใหญ่ วรรณยุกต์ที่ 3 นี้จะคล้ายกับวรรณยุกต์ที่ 1 ตรงที่เป็นเสียงขึ้น แต่แตกต่างกันที่วรรณยุกต์ที่ 3 จะเป็นเสียงที่สูงขึ้นกว่าวรรณยุกต์ 1 สัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่ 2 มีดังนี้

1. สูงขึ้น ได้แก่ Son La และเลย
2. กลาง (ต่ำ-ตก) ขึ้น ได้แก่ นครปฐม 1, 2 สุพรรณบุรี 2 เพชรบุรี 2 นครสวรรค์ และพิษณุโลก
3. ต่ำขึ้น ได้แก่ สุพรรณบุรี 1 สมุทรสาคร เพชรบุรี 1, 3 กาญจนบุรี

วรรณยุกต์ที่ 4 (B4) “เสียงกลาง-สูง ระดับ”

โดยภาพรวมวรรณยุกต์ที่ 4 เป็นเสียงคงระดับที่แตกต่างกันเล็กน้อยคือกลางระดับ กลางขึ้นระดับ และสูงระดับ ยกเว้นถิ่นเพชรบุรี 2 ที่เป็นวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับคือ กลางขึ้นตก [342] และถิ่นเลยที่เป็นวรรณยุกต์ต่ำเลื่อนลง [21] สัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่ 2 มีดังนี้

1. กลาง (สูง) ระดับ ได้แก่ Son La สุพรรณบุรี 2 สมุทรสาคร เพชรบุรี 1, 3 นครสวรรค์ และพิษณุโลก
2. สูงระดับ ได้แก่ นครปฐม 1, 2 สุพรรณบุรี 1 กาญจนบุรี
3. กลางขึ้นตก ได้แก่ เพชรบุรี 2
4. ต่ำเลื่อนลง ได้แก่ เลย

วรรณยุกต์ที่ 5 (C123) “เสียงกลาง-ต่ำ ระดับ”

วรรณยุกต์ที่ 5 เป็นวรรณยุกต์ที่มีสัทลักษณะแตกต่างกันมาก ในภาษาไทยช่อง 6 ถิ่นวรรณยุกต์ที่ 5 จะเป็นเสียงต่ำระดับหรือต่ำตก อีก 6 ถิ่นเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นเป็นเสียงกลางหรือกลางต่ำและคงระดับหรือตก วรรณยุกต์ที่ 5 ในภาษาไทยคำถิ่น Son La และภาษาไทยช่องถิ่นเพชรบุรี 2 มีการบีบที่เส้นเสียง (glottalized) และภาษาไทยช่องถิ่นสุพรรณบุรี 2 และนครสวรรค์มีการปิดเส้นเสียง (glottal closure) ได้แก่ถิ่น Son La ถิ่นสุพรรณบุรี 2 เพชรบุรี 2 และนครสวรรค์ ดังนี้

1. ต่ำตก (ขึ้น) บีบที่เส้นเสียง ได้แก่ Son La
2. ต่ำตก/เลื่อนลง ได้แก่ เพชรบุรี 1 และเลย
3. ต่ำระดับ เส้นเสียงปิด ได้แก่ นครสวรรค์
4. ต่ำระดับ ได้แก่ เพชรบุรี 3 และพิษณุโลก
5. กลางระดับ ได้แก่ นครปฐม 1, 2
6. กลางระดับ บีบที่เส้นเสียง ได้แก่ เพชรบุรี 2
7. กลางตก ได้แก่ สุพรรณบุรี 1 และสมุทรสาคร กาญจนบุรี
8. กลางต่ำ-ตก ปิดเส้นเสียง ได้แก่ สุพรรณบุรี 2

วรรณยุกต์ที่ 6 (C4) “เสียงกลาง-สูง ตก”

โดยภาพรวมวรรณยุกต์ที่ 6 เริ่มต้นที่เสียงกลางค่อนข้างสูงและตกลงมาในระดับ 2 วรรณยุกต์นี้มีการบีบที่เส้นเสียงเฉพาะในภาษาไทยคำถิ่น Son La สัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่ 6 มีดังนี้

1. กลางสูงตก บีบที่เส้นเสียง ได้แก่ Son La
2. สูงเลื่อนลง/สูงตก ได้แก่ นครปฐม
3. สูงขึ้นตก ได้แก่ สุพรรณบุรี 1 สมุทรสาคร และเพชรบุรี 1 กาญจนบุรี
4. กลางตก/เลื่อนลง ได้แก่ สุพรรณบุรี 2 เพชรบุรี 2, 3 และเลย
5. สูงตก ได้แก่ นครสวรรค์และพิษณุโลก

จากการสังเคราะห์สัทลักษณะของวรรณยุกต์ทั้ง 12 ถิ่น สรุปสัทลักษณะหลักที่ภาษาไทยช่องส่วนใหญ่มีคล้ายกันดังนี้คือ

วรรณยุกต์ดั้งเดิม	พยางค์เป็น			พยางค์ตาย	
	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นดั้งเดิม					
พยัญชนะต้นกลุ่มที่ 1	1	3	5	3	
พยัญชนะต้นกลุ่มที่ 2	กลาง-ต่ำขึ้น	ขึ้นสูง	ต่ำ	ขึ้นสูง	
พยัญชนะต้นกลุ่มที่ 3					
พยัญชนะต้นกลุ่มที่ 4	2	4	6	4	
	กลางขึ้นตก	กลาง-สูง ระดับ	กลาง-สูง ตก	กลาง-สูง ระดับ	

ภาพที่ 13 สัทลักษณะหลักของภาษาไทยโง่ง

ในขณะที่งานวิจัยระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยโง่ง 12 ถิ่นมีความคล้ายคลึงกัน ผลการวิจัยของ Wipawan Plungsuwan (1981) แตกต่างจากงานที่ได้กล่าวถึงไปแล้ว งานวิจัยนี้ศึกษาเปรียบเทียบวรรณยุกต์ภาษาไทยโง่งในจังหวัดราชบุรีจำนวน 4 ถิ่น ได้แก่ ถิ่นอำเภอดำเนินสะดวก อำเภอจอมบึง อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอบางแพ ผลการวิจัยพบว่าไทยโง่งใน 3 ถิ่นแรกมีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 4 หน่วยเสียง ส่วนภาษาไทยโง่งถิ่นอำเภอบางแพมี 5 หน่วยเสียง การแยกเสียงของวรรณยุกต์มีทั้งแบบสองทางและสามทางดังต่อไปนี้

	A	B	C	DS	DL
1	1[324]	3[14]	4[32]	3[14]	
2					
3				1[324]	
4	2[43]				

ภาพที่ 14 วรรณยุกต์ภาษาไทยโง่งถิ่นอำเภอดำเนินสะดวก

วรรณยุกต์ที่ 1 กลางตกขึ้น [324]
 วรรณยุกต์ที่ 2 สูงตก [43]
 วรรณยุกต์ที่ 3 ต่ำขึ้น [14]
 วรรณยุกต์ที่ 4 กลางตก [32]

	A	B	C	DS	DL
1	1[214]		3[21]	2[44]	1[214]
2					
3					
4	2[44]		4[42]	1[214]	4[42]

ภาพที่ 15 วรรณยุกต์ภาษาไทยโง่งถิ่นอำเภอจอมบึง

วรรณยุกต์ที่ 1 ต่ำตกขึ้น [214]
 วรรณยุกต์ที่ 2 สูงระดับ [44]
 วรรณยุกต์ที่ 3 ต่ำตก [21]
 วรรณยุกต์ที่ 4 สูงตก [42]

	A	B	C	DS	DL
1	1[324]	2[55]		3 [11]	
2			4[32]		
3					
4				1324]	4[32]

ภาพที่ 16 วรรณยุกต์ภาษาไทยโง่งถิ่นอำเภอบ้านโป่ง

	A	B	C	DS	DL
1	1[324]	3[15]	5[21?]		3[15]
2					
3					
4	2[43]	4[32]		1[324]	

ภาพที่ 17 วรรณยุกต์ภาษาไทยโง่งถิ่นอำเภอบางแพ

วรรณยุกต์ที่ 1 กลางตกขึ้น [324]

วรรณยุกต์ที่ 2 สูงระดับ [55]

วรรณยุกต์ที่ 3 ต่ำระดับ [11]

วรรณยุกต์ที่ 4 กลางตก [32]

วรรณยุกต์ที่ 1 กลางตกขึ้น [324]

วรรณยุกต์ที่ 2 สูงตก [43]

วรรณยุกต์ที่ 3 ต่ำขึ้น [15]

วรรณยุกต์ที่ 4 กลางตก [32]

วรรณยุกต์ที่ 5 ต่ำตก บีบที่เส้นเสียง [217]

กล่องวรรณยุกต์แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยโซ่งถิ่นดำเนินสะดวก จอมบึงและบางแพยังมีส่วนคล้ายภาษาไทยโซ่งในจังหวัดอื่นๆทั่วไปคือมีการแยกเสียงแบบสองทาง แต่มีการรวมเสียงของวรรณยุกต์ในบางช่องภายหลัง จึงทำให้เกิดความแตกต่างออกไป ส่วนภาษาไทยโซ่งถิ่นบ้านโป่งมีการแยกเสียงแบบสามทาง Wipawan Plungsuwan (1981) ได้อธิบายว่าเป็นเพราะได้รับอิทธิพลของภาษาลาวที่ซึ่งมีผู้พูดภาษาเป็นจำนวนมากในอำเภอนี้ ดังนั้นระบบวรรณยุกต์ของถิ่นนี้จึงมีลักษณะเหมือนภาษากลุ่มลาวคือ วรรณยุกต์ในช่อง B มีการรวมเสียงกันทั้งหมด วรรณยุกต์ในช่อง B ไม่เหมือนกับช่อง DL วรรณยุกต์ในช่อง C1 ไม่เหมือนกับวรรณยุกต์ในช่อง C2 และบันไดลาวคือวรรณยุกต์ในช่อง C1 เหมือนกับวรรณยุกต์ในช่อง DL123 (Chamberlain 1975)

จากผลงานวิจัยข้างต้น วิจารณ์ อยู่เย็น (2528) ได้ใช้ระบบวรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ในการกำหนดว่าภาษาที่มีคำนำหน้าว่า “ลาว” นั้นจัดอยู่ในกลุ่มลาวหรือกลุ่มไทย เพื่อที่จะได้เรียกชื่อให้ถูกว่า “ไท” หรือ “ลาว” ภาษาเหล่านี้ได้แก่ ลาวยวน ลาวโซ่ง ลาวครั่ง ลาวได้ และลาวเวียง ลักษณะของระบบวรรณยุกต์ของกลุ่มลาวที่กล่าวข้างต้นนั้นไม่ตรงกับภาษาลาวโซ่งและลาวยวน ลักษณะการแยกตัวและรวมเสียงของวรรณยุกต์ภาษาไทยโซ่งที่พูดที่อำเภอมือง จังหวัดนครปฐมมีความคล้ายคลึงกับภาษาไทดำ จึงแสดงให้เห็นว่าภาษาไทยโซ่งไม่จัดอยู่ในกลุ่มลาว ดังนั้นจึงควรเรียกภาษานี้ว่า “ไทโซ่ง” หรือ “ไทซังดำ” และภาษาลาวยวนก็เช่นกันควรจะเรียกว่า “ไทยวน”

จำนวนวรรณยุกต์ที่พบในงานวิจัยนี้นับว่าแตกต่างจากงานวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดซึ่งมีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์เท่ากันคือ 6 หน่วยเสียงและมีการแยกเสียงแบบสองทางคือ ABCD 123-4

งานวิจัยของสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2541) ได้นำระบบวรรณยุกต์จากงานวิจัยที่ได้สังเคราะห์ข้างต้นจำนวน 12 ถิ่นมาเป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่มภาษาไทยโซ่งทั้ง 12 ถิ่นดังนี้

ภาษาไทยโซ่งในจังหวัดนครปฐม ถิ่นตำบลตอนยายหอม อำเภอเมือง (กาญจนา พันธุ์คำ 2523) และถิ่นตำบลตอนตุม อำเภอบางเลน (กันทิมา วัฒนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ 2531)

ภาษาไทยโซ่งในจังหวัดราชบุรี ถิ่นอำเภอดำเนินสะดวก ถิ่นอำเภอจอมบึง ถิ่นอำเภอบ้านโป่ง ถิ่นอำเภอบางแพ (Wipawan Plungsuwan 1981)

ภาษาไทยโซ่งในจังหวัดนครสวรรค์ถิ่นตำบลหัวถนน อำเภอท่าตะโก (วิไลลักษณ์ เดชะ 2530)

ภาษาไทยโซ่งในจังหวัดสมุทรสาคร ถิ่นตำบลหนองสองห้อง อำเภอบ้านแพ้ว (กันทิมา วัฒนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ 2531)

ภาษาไทยโซ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี ถิ่นตำบลสวนแตง อำเภอเมือง (กันทิมา วัฒนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ 2531)

ภาษาไทยโซ่งในจังหวัดเพชรบุรี ถิ่นตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย (Orapin Maneewong 1987) และถิ่นตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย (อรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์ 2536)

ภาษาไทยโซ่งในจังหวัดกาญจนบุรี ถิ่นตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน (รสริน เสือส่อสิทธิ์ 2535)

สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2541) พบว่าระบบวรรณยุกต์ของทั้ง 12 ถิ่นมีความแตกต่างกันบางประการ โดยเฉพาะภาษาไทยในจังหวัดราชบุรีมีความแปรปรวนค่อนข้างมาก และได้ใช้เกณฑ์ 2 ประการในการจัดกลุ่มภาษาไทยในจังหวัดราชบุรีคือจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์และลักษณะการแยกเสียงของหน่วยเสียงวรรณยุกต์

(1) การจัดกลุ่มตามจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ทำให้จำแนกภาษาไทยในจังหวัดราชบุรีได้ 3 กลุ่มคือ

- ก. ภาษาไทยในจังหวัดราชบุรี 4 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ได้แก่ ภาษาไทยในจังหวัดราชบุรี ถิ่นบ้านโป่ง ถิ่นดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
- ข. ภาษาไทยในจังหวัดราชบุรี 5 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ได้แก่ ภาษาไทยในจังหวัดราชบุรี ถิ่นบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
- ค. ภาษาไทยในจังหวัดราชบุรี 6 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ได้แก่ ภาษาไทยในจังหวัดราชบุรี ถิ่นบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

(2) การจัดกลุ่มตามการแยกเสียงของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ทำให้จำแนกภาษาไทยในจังหวัดราชบุรีได้เป็น 2 กลุ่มคือ

- ก. ภาษาไทยในจังหวัดราชบุรีที่มีการแยกเสียงของวรรณยุกต์แบบสามทาง ได้แก่ ภาษาไทยในจังหวัดราชบุรี ถิ่นบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
- ข. ภาษาไทยในจังหวัดราชบุรีที่มีการแยกเสียงของวรรณยุกต์แบบสองทาง ได้แก่ ภาษาไทยในจังหวัดราชบุรี ถิ่นบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ถิ่นบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

(4) การศึกษาของเสียงพยัญชนะและสระ

(4.1) การศึกษาของเสียงพยัญชนะ

การศึกษาของเสียงพยัญชนะต้นระหว่างภาษาไทยในจังหวัดราชบุรีและภาษาไทยส่วนใหญ่สอดคล้องกับงานของ Gedney (1964) เช่น /s-/ ปฏิภาคกับเสียง /kh-/ ในภาษาไทยในจังหวัดราชบุรี /saj³/ และ /khaj²/ ‘ไข่’ /h-/ ปฏิภาคกับเสียง /ŋ-/ ในจังหวัดราชบุรี /ha:j¹/ - /ŋa:j¹/ ‘หงาย’ เป็นต้น พยัญชนะท้ายในภาษาไทยในจังหวัดราชบุรีตรงกับภาษาไทยในจังหวัดราชบุรี และพยัญชนะท้าย /-k/ ในจังหวัดราชบุรีที่มีสระเสียงยาวหรือสระประสมจะปฏิภาคกับเสียง /-ʔ/ เช่นเดียวกับภาษาไทยในจังหวัดราชบุรี สรุปการศึกษาของเสียงพยัญชนะในภาษาไทยในจังหวัดราชบุรี ไทยดำ และไทยมาตรฐานดังในตารางที่ 17 และได้เพิ่มหน่วยเสียงพยัญชนะดั้งเดิม (Li 1977) ของแต่ละเสียง

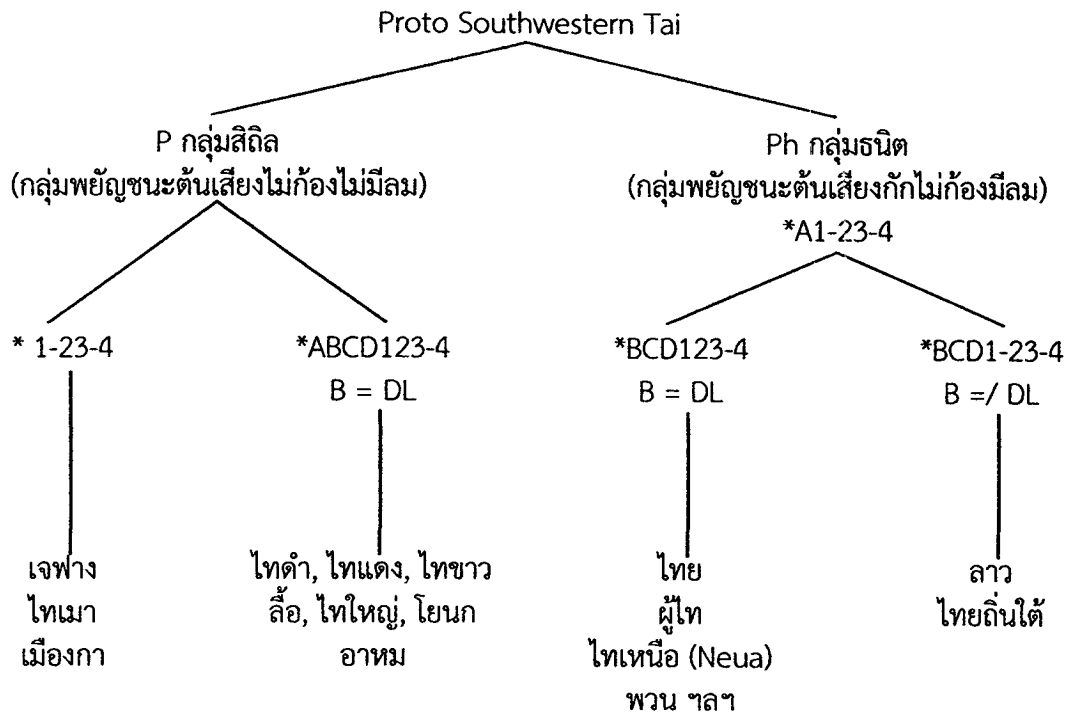
ตารางที่ 16 การศึกษาของเสียงพยัญชนะในภาษาไทยในจังหวัดราชบุรี ไทยดำ และไทยมาตรฐาน

หน่วยเสียง พยัญชนะดั้งเดิม	ภาษาไทยในจังหวัดราชบุรี	ภาษาไทยดำ	ไทยมาตรฐาน	ตัวอักษรภาษาไทย แทนเสียงพยัญชนะ
*b-	p- /pi: ⁴ /	p-	ph- ฟี่	พ-
*d-	t- /ta:ŋ ² /	t-	th- ทาง	ท-
*ɣ-	k- /kɛŋ ⁴ /	k-	kh- (หน้า) แคง	ค-
*j-	c- /ca:i: ² /	c-	ch- ชาย	ช-
*ph/r-	ph- /phom ¹ /	f- /fom ¹ /	ph- ผม	ผ-
*x-	kh- /khop ³ /	x-/kh- /xop ² //khop ² /	kh- ขบ	ข-
*ŋ-	ŋ- /ŋa:ŋ ² /	ŋ-	j- ย้ง	ย-
*r	h- /hwan ² /	h-	r- เรือน	ร-
*ʔd-	d~l /di: ¹ ~li: ¹ /	d ~ l	d- ดี	ด-
*khl-	s- /sai ⁵ /	s-	kh- ไข่	ช-

หน่วยเสียง พยัญชนะไทดั้งเดิม	ภาษาไทยโซ่ง	ภาษาไทดำ	ภาษาไทยมาตรฐาน	ตัวอักษรภาษาไทย แทนเสียงพยัญชนะ
*khr-	s- /sai ³ /	s-	kh- ไช้	ข-
*hw-	w- /wi: ¹ /	v~b- [vi ¹]~[bi ¹]	w- หวี	หว-
*ʔbl-	b- /bwaŋ ¹ /	b-	d- เตือน	ด-
*ml	m- /mwɛn ² /	m-	l- ลืมตา	ล-
*hŋ-	h- /hwaʔ/	h-	ŋ- เหงือก	หง-
*gl-	c- /ca:n ² /	c-	kh-l- คลาน	คล-
*gr-	c- /ca:m ² /	c-	khr- คราม	คร-
*yw-	kw- /kwan ² /	kw-	khw- ควัน	คว-
*pl	p- /plaay ¹ /	p-	pl- ปลาย	ปล-
*bl	p- /pu ² /	p-	phl- พลุ	พล-
*br	p- /paa ⁶ /	p-	phr- พร้า	พร-
*kl	k- /kaaŋ ¹ /	k-	kl- กลาง	กล-
*kr	k- /kon ¹ /	k-	kr- กรน	กร-
*-k	-ʔ /piʔ/	-ʔ	-k ปีก	-ก

หมายเหตุ: งานวิจัยของ รสริน เสือส่อสิทธิ์ (2535) พบการปฏิภาณของเสียง /ch-/ ในภาษาไทยและ /s-/ ในภาษาไทยโซ่งถิ่นกาญจนบุรี เช่นในคำว่า /cha:³⁵/ และ /sa:³⁵⁴/ ‘ชา’ /cha:⁵⁵/ และ /sa:⁴⁵²/ ‘ข้า’ ซึ่งคาดว่าน่าจะได้รับอิทธิพลจากภาษาลาวกลุ่มที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง ทั้งนี้เพราะ Li (1977) ได้สืบสร้างเสียงดั้งเดิม *j- ซึ่งเป็นเสียง /č-/ ในภาษาไทดำ และเป็น /s-/ ในภาษาลาวและขาน

ตารางที่ 16 แสดงให้เห็นว่าเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิม /*b, *d, *g, *j/ ได้กลายมาเป็นพยัญชนะต้นเสียงกักไม่ก้องไม่มีลม /p, t, k, c/ ในภาษาไทยโซ่ง และเป็นพยัญชนะต้นเสียงกักไม่ก้องมีลม /ph, th, kh, ch/ ในภาษาไทย ด้วยเกณฑ์เสียงปฏิภาณของพยัญชนะต้นมีลม (aspirated) และพยัญชนะต้นไม่มีลม (unaspirated) Chamberlain (1975) ได้แบ่งภาษาไทตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Proto Southwestern Tai) ออกเป็น 2 กลุ่มดังภาพที่ 18

ภาพที่ 18 การแบ่งกลุ่มภาษาไทตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม

(4.2) การปฏิภาคของเสียงสระ

เสียงสระในภาษาไทยโซ่ง ไทดำ และภาษาไทยส่วนใหญ่จะตรงกัน มีบางสระที่ปฏิภาคกัน เช่น สระ *auw* ในภาษาไทยโซ่ง จะปฏิภาคกับสระ *ai* ในภาษาไทย เช่น คำว่า *baw*¹ และ *bai*³³ ‘ใบ’

สระที่แตกต่างกันส่วนใหญ่จะปรากฏเฉพาะบางคำ เช่น

ไทยโซ่ง	ภาษาไทย	ไทยโซ่ง	ภาษาไทย
khway ¹	khɤ:y ²⁴ ‘เขย’	ɿew ¹	ɿe:w ²¹ ‘เอว’
hew ³	hiəw ²¹ ‘เหี้ยว’	ton ⁴	thun ⁴² ‘ทุ้ง’

3.2 ระบบคำไทดำ/ไทยโซ่ง

งานวิจัยระบบคำไทยโซ่งอาจจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มงานวิจัยที่ศึกษาระบบคำที่ไม่มีตัวแปรทางสังคม และกลุ่มงานวิจัยที่ศึกษาระบบคำตามตัวแปรทางสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1 การศึกษาระบบคำที่ไม่มีตัวแปรทางสังคม

งานวิจัยในกลุ่มนี้ประกอบด้วยงานวิจัยที่ศึกษาคำศัพท์ของภาษาไทยโซ่งเพียงภาษาเดียวได้แก่ งานวิจัยของ Fippinger (1971) พนิดา เอ็นสมุทร (2524) และ วรณช ประพิณ (2539) และคำศัพท์ของภาษาไทยโซ่งเปรียบเทียบกับภาษาลาวอื่นๆ ได้แก่ งานวิจัยของเอมอร์ เซอร์สวอน (2537)

งานวิจัยเรื่อง “Kinship terms of the Black Tai people” ของ Fippinger (1971) ศึกษาคำเรียกญาติในภาษาไทดำ เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาหลักที่มาจาก Muong Sai ทางตอนเหนือของประเทศเวียดนาม การศึกษาเริ่มจากคำเรียกญาติที่อยู่ในรุ่นสูงขึ้นไปจากตัวผู้บอกภาษา (ego) ประกอบด้วย 4 รุ่น ได้แก่ รุ่นพ่อแม่ รุ่นปู่ย่าตายาย รุ่นทวด และรุ่นพ่อแม่ของทวด ในรุ่นทวดนั้นพบว่าคำเรียกญาติแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของฝ่ายพ่อ (patrilateral influence) ส่วนรุ่นผู้บอกภาษาศึกษาคำเรียกญาติของครอบครัวผู้บอก

ภาษา (nuclear family) และลูกพี่ลูกน้อง (cousins) คำเรียกญาติจะแบ่งแยกตามอายุและตามเพศ รุ่นที่ต่ำกว่าตัวผู้บอกภาษาประกอบด้วยคำเรียกญาติ 5 รุ่น ได้แก่ รุ่นลูก รุ่นหลาน รุ่นเหลน รุ่นโหลน และรุ่นลูกของโหลน สุดท้ายศึกษาคำเรียกญาติของสมาชิกครอบครัวภรรยาและสามี ในตอนท้ายผู้วิจัยได้ให้รายการคำเรียกญาติจำนวน 37 คำ และแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของคำเรียกญาติในรุ่นต่างๆ

งานวิจัยของพนิดา เย็นสมุทร (2524) ศึกษาคำและความหมายในภาษาลาวโซ่งที่ตำบลหนองสองห้อง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยศึกษาลักษณะของคำ การเรียงคำและรูปประโยค ความหมายของคำ และเปรียบเทียบคำและความหมายในภาษาไทยโซ่งกับภาษาไทยมาตรฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย พนิดา เย็นสมุทร (2524) ใช้รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลภาษาตระกูลไทของโครงการวิจัยภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองต่างๆ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งข้อมูลจากงานวิจัยอื่นๆ การเก็บข้อมูลได้เก็บจากผู้บอกภาษาหลัก 1 คนซึ่งมีอายุ 74 ปีและตรวจสอบข้อมูลจากผู้บอกภาษารองที่มีอายุระหว่าง 49-63 ปีอีก 3 คน การเขียนคำที่นำมาเป็นตัวอย่างใช้ระบบเสียงของกาญจนา พันธุ์คำ (2523)

ผลการวิจัยพบว่าลักษณะคำในภาษาไทยโซ่งส่วนใหญ่เป็นคำพยางค์เดียวซึ่งจัดอยู่ในภาษาคำโดด คำอาจจำแนกตามลักษณะโครงสร้างได้ 2 ประเภทคือคำพยางค์เดียวและคำสองพยางค์ขึ้นไปซึ่งเกิดจากการนำคำพยางค์เดียวมาประสมกันเป็นคำใหม่ทำให้เกิดคำประสม คำซ้ำ และคำซ้อน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังบรรยายถึงคำสรรพนาม คำลำดับญาติและคำลักษณนามอีกด้วย การศึกษาเรื่องการเรียงคำผู้วิจัยได้กล่าวถึงการเรียงคำหมวดต่างๆ ได้แก่ คำขยาย คำแสดงคำถาม คำปฏิเสธ คำนับจำนวน ซึ่งส่วนใหญ่เหมือนกับการเรียงคำในภาษาไทยยกเว้นการเรียงคำนับจำนวนที่นอกจากจะมีโครงสร้าง คำนาม + คำนับจำนวน + คำลักษณนามแล้วยังมีโครงสร้างแบบโบราณคือ คำนับจำนวน + คำลักษณนาม + คำนาม เช่น sip³ to: ma: 'สิบตัวหมา' อีกด้วย ส่วนรูปประโยคเหมือนภาษาไทยคือแบบประธาน + กริยา + กรรม ซึ่งอาจมีการย้ายตำแหน่งคำได้ ผลการเปรียบเทียบความหมายของคำในภาษาไทยโซ่งกับภาษาไทยผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ คำเดียวกันความหมายตรงกัน เช่น ta: 'ตา' คำเดียวกันความหมายต่างกัน เช่น swa: 'เสื้อ' ภาษาไทยหมายถึงเครื่องสานชนิดหนึ่งสำหรับปูนั่งและนอน แต่ภาษาไทยโซ่งมีความหมายเดียวกับภาษาถิ่นอีสานคือฟูกหรือที่นอน คำต่างกันความหมายเดียวกัน เช่น hu: sop³ ภาษาไทยจะใช้ pa:k²¹ 'ปาก' และคำที่มีใช้เฉพาะในภาษาไทยโซ่ง เช่น se:n¹ hwa:n² 'เสนเรื่อน' เป็นต้น

เอมอร เขาวนสวน (2537) ศึกษาเปรียบเทียบศัพท์ภาษาลาวที่พูดในจังหวัดนครปฐม ได้แก่ ภาษาลาวครั้ง ลาวเวียง ลาวใต้ และภาษาลาวบ่อแก้วพูดที่บ้านด่าน เมืองห้วยซาย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวซึ่งตรงกับอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทยโดยมีแม่น้ำโขงกั้น ภาษาลาวในแขวงบ่อแก้วที่จะศึกษาเป็นภาษาที่มีสำเนียงเหมือนภาษาลาวครั้งที่พูดในหลวงพระบาง ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบ 3 ประเด็นคือคำศัพท์ที่เหมือนกันใช้ร่วมกัน คำศัพท์ที่ใช้แตกต่างกันเพียงเล็กน้อยหรือคล้ายคลึงกัน และคำศัพท์ที่ใช้ต่างกัน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเรื่องคำศัพท์ ได้วิเคราะห์ระบบเสียงวรรณยุกต์ของผู้บอกภาษาแต่ละคนเพื่อให้การถ่ายทอดเสียงด้วยสัทอักษรมีความสมบูรณ์เท่านั้นโดยใช้คำทดสอบเสียงของ Gedney (1972) ซึ่งผลการศึกษาวรรณยุกต์สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กาญจนา พันธุ์คำ (2523) ในการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยเรื่องนี้จะทบทวนเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับภาษาไทยโซ่ง

วิธีดำเนินการวิจัย รายการคำคัดเลือกมาจากการวิจัยของประภาพรรณ เสนีย์ตันติกุล (2527) กุลทลีย์ ไทยะวณิชย์ (2534) นันทพร นิลจินดา (2532) สุวิไล เปรมศรีรัตน์ (2529) และพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2525) ได้จำนวนคำทั้งหมด 3669 คำ ผู้บอกภาษาไทยโซ่งมีจำนวน 1 คนอายุ 35 ปีอาศัยอยู่ที่หมู่ที่ 11 บ้านเกาะแรด ตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ไทยโซ่งที่หมู่บ้านนี้อพยพมาจากหนองปรัง จังหวัดเพชรบุรีเมื่อ 100 ปีที่ผ่านมา การวิเคราะห์คำได้พิจารณาหาจำนวนศัพท์ของแต่ละคำ หารูปแปรของแต่ละศัพท์โดยพิจารณาตามเกณฑ์การแปรเสียงทางภาษาศาสตร์ และเปรียบเทียบศัพท์ในภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นเพื่อดูว่ามีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับไทยโซ่งพบว่ามีการออกเสียงที่คล้ายกับภาษาไทยโซ่งที่ได้กล่าวถึงในหัวข้อ 3.1.2 กล่าวคือเสียงพยัญชนะต้นที่เป็นเสียงหยุดไม่ก้องไม่มีลม /p-, t-, k-/ ในภาษาไทยโซ่งจะออกเสียงเป็นพยัญชนะต้นเสียงก้องไม่ก้องมีลม /ph-, th-, kh-/ ในภาษาลาวครั้ง ลาวใต้และลาวเวียง ส่วน

เสียง [c-] ในภาษาไทยโคงจะออกเป็นเสียง [s-] ในภาษาลาวอื่นๆ และพบการแปรของเสียงพยัญชนะต้น [d-] และ [l-] ในภาษาไทยโคงเท่านั้น ส่วนพยัญชนะท้าย -k ที่ตามหลังสระยาวในภาษาลาวครั้ง ลาวใต้ ลาวเวียง จะปรากฏกับเสียง -r ในภาษาไทยโคง ในเรื่องพยัญชนะควบกล้ำผู้วิจัยพบเสียง /pl-, khl-, khw-/ ซึ่งพยัญชนะควบกล้ำ /pl-, khl-/ ไม่ปรากฏในงานวิจัยอื่นๆ ที่กล่าวข้างต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าภาษาไทยโคงและภาษาลาวบ่อแก้วใช้สระ [au] เช่นเดียวกัน เช่นในคำว่า [bau¹] ‘ใบ’ และยังพบว่าภาษาไทยโคงและภาษาลาวบ่อแก้วใช้ศัพท์เหมือนกันมากกว่าลาวอื่นๆ ทำให้สันนิษฐานได้ว่าสองถิ่นนี้ยังคงใช้ศัพท์ดั้งเดิมเหมือนกันอยู่

งานวิจัยของวรรณุช ประพิน (2539) มีความคล้ายคลึงกับงานของเอมอร เชาว์สนวน (2537) ในประเด็นเรื่องการศึกษาคำศัพท์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของคำศัพท์ภาษาไทยโคงที่พูดในจังหวัดนครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี โดยศึกษาคำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 ถิ่นใช้เหมือนกัน คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 ถิ่นใช้คล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันเล็กน้อย และคำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 ถิ่นใช้แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ศึกษา 1 ตำบลในแต่ละจังหวัด ได้แก่ ตำบลสะพาน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ตำบลดอนคลัง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ตำบลวังตะโก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยคัดเลือกผู้บอกภาษาถิ่นละ 2 คน อายุตั้งแต่ 52-80 ปี รายการคำมีแหล่งที่มาคล้ายกับงานวิจัยของเอมอร เชาว์สนวน (2537) คือใช้รายการคำจากงานวิจัยของ ประภาพรรม เสนีย์ตันติกุล (2527) และนันทพร นิลจินดา (2532) ได้จำนวนคำ 1,500 คำ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใช้แนวทางเดียวกับงานวิจัยของเอมอร เชาว์สนวน (2537) การเขียนคำที่นำมาเป็นตัวอย่างใช้สัญลักษณ์ระบบเสียงของกาญจนา พันธคำ (2523) เป็นแนวทางดังเช่นงานวิจัยของพินดา เย็นสมุทร (2524) แต่ผู้วิจัยสรุปผลจากจุดเก็บข้อมูลทั้ง 3 ถิ่นว่ามีจำนวนหน่วยเสียงพยัญชนะแตกต่างจากงานวิจัยของ กาญจนา พันธคำ (2523) แต่เหมือนกับงานวิจัยของสุพัตรา จิรนนทนาภรณ์และคณะ (2546) ซึ่งมีพยัญชนะต้น 21 หน่วยเสียง และพยัญชนะควบกล้ำมีเหมือนงานวิจัยระบบเสียงไทยโคงและเพิ่มหน่วยเสียง /kl-, pl-/ ซึ่งหน่วยเสียง /pl-/ ตรงกับที่เอมอร เชาว์สนวน (2537) พบ

ผลการวิจัยพบว่าภาษาไทยโคงทั้ง 3 ถิ่นมีการใช้ศัพท์เหมือนกันจำนวน 1,162 คำ คิดเป็นร้อยละ 77.46 มีการใช้ศัพท์แตกต่างกันจำนวน 33 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.2 และมีการใช้ศัพท์เหมือนกัน 2 ถิ่น ต่างกัน 1 ถิ่น จำนวน 305 คำ คิดเป็นร้อยละ 20.30 ทำให้สรุปได้ว่าภาษาไทยโคงทั้ง 3 ถิ่นใช้ศัพท์เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากจังหวัดทั้ง 3 จังหวัดมีอาณาเขตอยู่ใกล้เคียงติดต่อกัน ทำให้ภาษายังไม่กระจัดกระจายมากนัก ยังคงภาษาดั้งเดิมเอาไว้ได้ อาจแตกต่างกันเพียงตัวแปรในเรื่องของการใช้คำศัพท์เล็กน้อยซึ่งผู้วิจัยไม่จัดเป็นคนละศัพท์กัน

3.2.2 การศึกษาระบบคำตามตัวแปรทางสังคม

งานวิจัยทางด้านระบบคำตามตัวแปรทางสังคมส่วนใหญ่จะเป็นการกำหนดตัวแปรตามอายุ ได้แก่ งานวิจัยของอัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) และงานวิจัยของกันทิมา วัฒนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2539) ส่วนงานวิจัยของสุนทรินทร์ แสงงาม (2549) กำหนดตัวแปรทางสังคมเป็นทั้งตัวแปรอายุและตัวแปรทัศนคติ

อัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาไทยโคงจากหมู่ที่ 1, 6 และ 8 ตำบลบ้านดอน อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิเคราะห์ลักษณะการใช้ศัพท์ การเปลี่ยนแปลงทางเสียง ลักษณะของคำ และความหมาย

วิธีการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยศึกษาการใช้คำของคนไทยโคงสามระดับอายุ คือ อายุน้อย (15-30 ปี) อายุปานกลาง (31-59 ปี) และอายุมาก (60 ปีขึ้นไป) โดยเลือกผู้บอกภาษาระดับอายุละ 6 คน และเลือกจากหมู่ที่ 1, 6, 8 หมู่บ้านละ 6 คน รวมผู้บอกภาษาทั้งหมดจำนวน 18 คน อายุตั้งแต่ 15-84 ปี ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ที่อิงงานวิจัยของ สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2529) เนื่องจากเป็นไทยโคงกลุ่มที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตเดียวกัน โดยผู้วิจัยกล่าวเพิ่มเติมว่าหน่วยเสียง /d-/ ซึ่งเดิมออกเสียงเป็น [l-] เช่น /ɛ.ŋ/ ‘แดง’ ปัจจุบันผู้บอกภาษาบางคนโดยเฉพาะคนรุ่นหลังๆ จะออกเสียงเป็น [d-] คือ /dɛ.ŋ/ หน่วยเสียง

วรรณยุกต์มี 6 หน่วยเสียงเหมือนงานวิจัยของ กันทิมา วัฒนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2529) แต่สัทลักษณะของบางวรรณยุกต์แตกต่างเพียงเล็กน้อยดังที่กล่าวไว้ในหัวข้อหน่วยเสียงวรรณยุกต์ การคัดเลือกคำคัดเลือกมาจากการงานวิจัยของกันทิมา วัฒนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2529) Orapin Maneewong (1987) อุทัยวรรณ ตันหยง (2526) และจากที่ผู้วิจัยคิดขึ้นมาเอง รวมทั้งหมด 604 คำ การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแนวทางเดียวกับงานวิจัยของเอมอร์ เซาว์นสวน (2537) และวรนุช ประพิน (2539) คือมีเกณฑ์ในการพิจารณาให้เป็นศัพท์เดียวกันหรือแยกศัพท์กัน

ผลการวิจัยพบว่าการใช้คำศัพท์ ผู้บอกภาษาทั้งสามกลุ่มยังคงใช้ศัพท์เดียวกันอยู่จำนวน 491 คำ หรือร้อยละ 81.29 และมีการใช้ศัพท์แตกต่างกันจำนวน 113 คำหรือร้อยละ 18.71 เมื่อพิจารณาจากประเภทของกลุ่มคำพบว่ากลุ่มคำประเพณี วัฒนธรรมและกลุ่มคำการครัวได้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์มากที่สุดเนื่องจากอิทธิพลของประเพณี วัฒนธรรมไทยที่มีต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวไทยซึ่งทำให้ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมรวมทั้งวัฒนธรรมในการหุงหาอาหารของไทยซึ่งก็เริ่มถูกกลืน มีการใช้ศัพท์ที่เป็นคำยืมจากภาษาไทยร่วมด้วย มีการสร้างคำใหม่โดยการประสมคำด้วยหน่วยคำในภาษาไทยซึ่งตั้งแต่ 2 หน่วยคำขึ้นไปมาประสมกัน หรือนำเอาหน่วยคำในภาษาไทยซึ่งมาประสมกับหน่วยคำที่ยืมมาจากภาษาไทย นอกจากนี้ยังมีการยืมคำจากภาษาไทยโดยมีการปรับเสียงและความหมายให้เข้ากับภาษาไทยซึ่ง ทำให้ปัจจุบันภาษาไทยซึ่งมีพยัญชนะเพิ่มขึ้นอีก 2 เสียง คือ เสียง [ch-] และ [d-] เช่น [cam⁶] ‘ข้า’ ปัจจุบันออกเสียงเป็น [cham⁶] และ [lam¹] ‘ดำ’ ปัจจุบันออกเสียงเป็น [dam¹] เป็นต้น สำหรับเสียง [d-] และ [l-] ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 จะใช้ในลักษณะแปรอิสระกัน และยังมีพยัญชนะควบกล้ำเพิ่มขึ้น เช่น kh- ในคำว่า [khlu:n⁴] ‘คลื่น’ ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 มีแนวโน้มที่จะไปใช้เสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ตรงกับหรือใกล้เคียงกับภาษาไทยมากขึ้น เช่นพยัญชนะเสียงไม่ก้องไม่พ่นลม [p-, t-, k-] จะใช้เป็น [ph-, th-, kh-] การเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์มีลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษาเกือบทุกกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มที่ 2 และ 3 พบมากที่สุด ลักษณะเสียงวรรณยุกต์ที่เปลี่ยนไปนั้นมีอิทธิพลมาจากภาษาไทยกรุงเทพฯและภาษาไทยถิ่นสุพรรณบุรี การเปลี่ยนแปลงของเสียงภาษาไทยซึ่งที่ผู้วิจัยพบไม่มีข้อจำกัดหรือปราศจากเงื่อนไข และยังไม่เป็นระบบ อันเนื่องมาจากภาษาไทยซึ่งกำลังอยู่ในระยะของการเปลี่ยนแปลง และพบศัพท์ที่กำลังจะหายไปจากการใช้ในชีวิตประจำวันอีกจำนวนหนึ่งด้วย จากลักษณะความแตกต่างของการใช้ศัพท์ดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นว่าระดับอายุที่ต่างกันของผู้พูดมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภาษานอกเหนือไปจากธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงของภาษาเอง

งานวิจัยของสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) ศึกษาการใช้คำและการแปรของภาษาของคนสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน ได้แก่ ชุมชนภาษาลาวโซ่ง (หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 8 ตำบลหนองสองห้อง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร) ลาวครั่ง ลาวเวียง ลาวใต้และลาวพวน โดยศึกษาความแตกต่างด้านรูปแบบการใช้คำ และการแปรด้านเสียง ศัพท์และความหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้คัดเลือกคำศัพท์จำนวน 200 คำจาก พจนานุกรมภาษาไทยเปรียบเทียบ: กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ไทยลื้อ ไทยดำ (มีวรรณ ลิ่ววัฒน์ และคณะ 2525) งานวิจัยของอัญชลี บุณยะสิงห์ (2531) Orapin Maneewong (1987) กันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531) และพนิดา เย็นสมุทร (2524) ผู้วิจัยได้แบ่งผู้บอกภาษาเป็น 3 ระดับอายุคือ ระดับอายุที่ 1 อายุระหว่าง 55-70 ปี ระดับอายุที่ 2 อายุระหว่าง 35-50 ปี และระดับอายุที่ 3 อายุระหว่าง 15-30 ปี โดยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาระดับอายุละ 4 คนเป็นเพศหญิง 2 คน เพศชาย 2 คน รวมผู้บอกภาษาไทยซึ่งทั้งสิ้น 12 คน การวิเคราะห์ข้อมูลคล้ายกับงานวิจัยของอัญชลี บุณยะสิงห์ (2531) ทางด้านการใช้คำ ส่วนทางด้านการแปรของภาษาของคนสามระดับอายุผู้วิจัยได้วิเคราะห์การแปรด้านเสียง ศัพท์ และความหมาย

ผลการวิจัยพบว่าการใช้คำไทยซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะคือ คำที่ผู้บอกภาษาไทยซึ่งทั้งสามระดับอายุใช้ศัพท์เดียวกัน คำที่ผู้บอกภาษาลาวโซ่งสองระดับอายุต่อเนื่องกันใช้ศัพท์เดียวกัน และคำที่ผู้บอกภาษาลาวโซ่งทั้งสามระดับอายุใช้ต่างกัน การแปรของภาษามี 3 ลักษณะคือการแปรด้านเสียง ด้านศัพท์ และด้านความหมาย สรุปว่ารูปแบบการใช้คำและการแปรในทุกด้านมีความแตกต่างกันในผู้บอกภาษาทั้งสามระดับ

อายุเนื่องจากอิทธิพลของภาษาไทยกรุงเทพ ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 จะใช้ศัพท์เดิมมากที่สุดและจะลดน้อยลงตามลำดับในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3

สุนทรินทร์ แสงงาม (2549) ศึกษาเปรียบเทียบการแปรของคำศัพท์และวรรณยุกต์ในภาษาไทยช่องที่ตำบลหนองปรัง อำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรีตามตัวแปรอายุและทัศนคติต่อภาษาช่อง งานวิจัยนี้แตกต่างจากงานวิจัยที่ได้กล่าวไปแล้วตรงที่เปรียบเทียบตัวแปรทางภาษาสองตัวแปรคือคำศัพท์และวรรณยุกต์พร้อมไปกับตัวแปรทางสังคมสองตัวแปรคืออายุและทัศนคติเพื่อให้เห็นลักษณะการใช้ภาษาในภาพรวมเพิ่มมากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย การคัดเลือกคำ คัดเลือกจากรายการคำของอัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) วรรณุช ประพิน (2539) และคลังคำภาษาไทยดำโบราณ (Old Black Thai Lexicon) ของธีระพันธ์ เหลืองทองคำ (2545) รวมจำนวนคำทั้งสิ้น 70 คำ ผู้วิจัยแบ่งผู้บอกภาษาออกเป็น 3 กลุ่มอายุโดยมีความห่างของช่วงอายุ 10 ปีระหว่างกลุ่ม เพื่อแยกวัยของผู้บอกภาษาแต่ละกลุ่มออกจากกันอย่างชัดเจน ได้แก่ กลุ่มสูงอายุ 55-65 ปีขึ้นไป กลุ่มวัยกลางคนอายุ 35-45 ปี และกลุ่มวัยรุ่นอายุ 15-25 ปี ในแต่ละกลุ่มอายุเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษา 20 คน เป็นเพศชายและหญิงจำนวนเท่ากัน รวมผู้บอกภาษาทั้งหมด 60 คนการแบ่งกลุ่มอายุของผู้บอกภาษานี้แตกต่างจากงานวิจัยของอัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) ที่ไม่ได้เว้นช่วงความห่างของกลุ่มอายุ และงานวิจัยของสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) ที่เว้นความห่างของช่วงอายุ 5 ปี ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับคำศัพท์และวรรณยุกต์ และแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติต่อภาษาจำนวน 10 ข้อ การวิเคราะห์คำศัพท์ ผู้วิจัยได้พิจารณาแยกคำศัพท์ภาษาไทยช่อง คำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพ คำศัพท์ภาษาไทยและภาษาไทยช่อง และคำศัพท์อื่นๆ แล้วจึงคำนวณหาอัตราการใช้คำศัพท์แต่ละประเภท การศึกษาวรรณยุกต์ศึกษาจากคำพยางค์เดียวเท่านั้น ผู้วิจัยสร้างรายการคำทดสอบเสียงวรรณยุกต์โดยดัดแปลงจากรายการคำชุดเทียบเสียงของกัลยา ดิงศภิตย์ (2533) และพิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2541, 2546) และเก็บข้อมูลเฉพาะคำพยางค์เป็น 9 คำ ได้แก่ ขา คา ปา ข่า คำ ป่า ผ่า ป้า คำ วิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์โดยใช้การฟังและวิเคราะห์เพื่อจำแนกหน่วยเสียงวรรณยุกต์ด้วยวิธีการทางกลศาสตร์โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง Praat และใช้โปรแกรม Microsoft Excel ในการแปลงผลเป็นกราฟเส้น งานวิจัยนี้แตกต่างจากงานวิจัยที่ได้กล่าวไปแล้วตรงที่ไม่ใช้รายการคำของ Gedney (1972) เพราะต้องการลดจำนวนคำที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และเพื่อการประหยัดเวลาอีกด้วย นอกจากนี้ยังเหมาะกับการใช้ในการวิเคราะห์สัทลักษณะของวรรณยุกต์ด้วยวิธีการทางกลศาสตร์เนื่องจากไม่มีอิทธิพลของพยางค์ต้นและสระที่แตกต่างกันเข้ามาเกี่ยวข้อง การวิเคราะห์เรื่องที่ทัศนคติต่อภาษาจะใช้วิธีการให้คะแนนโดยให้คะแนนเต็มคำถามแต่ละข้อ หากผู้บอกภาษาตอบภาษาช่องจะได้คะแนน 1 คะแนน ตอบภาษาไทยได้ 0 คะแนน ตอบทั้งสองภาษาได้ 0.5 คะแนน ผู้บอกภาษาที่ได้คะแนน 0-4.5 แสดงว่ามีทัศนคติลบต่อภาษาไทยช่อง คะแนน 5-6 มีทัศนคติปานกลาง และคะแนน 6.5-10 คะแนนมีทัศนคติบวกต่อภาษาไทยช่อง

ผลการวิจัยพบว่าผู้บอกภาษากลุ่มอายุ 55-65 ปีขึ้นไปเป็นผู้ที่มีทัศนคติบวกต่อภาษามากที่สุด และผู้บอกภาษากลุ่มอายุ 15-25 ปีเป็นผู้ที่มีทัศนคติลบต่อภาษามากที่สุด อย่างไรก็ตามผู้บอกภาษาจะมีทัศนคติลบต่อภาษา ในภาพรวมการใช้ทั้งคำศัพท์และวรรณยุกต์ในภาษาไทยช่องยังสูงมาก ผู้บอกภาษาไทยช่องใช้คำศัพท์ภาษาไทยช่องมากกว่าภาษาไทยกรุงเทพอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มอายุ 35-45 ปี และ 55-65 ปี ใช้คำศัพท์ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่กลุ่มอายุ 15-25 ปีจะใช้คำศัพท์ที่ต่างออกจากอีกสองกลุ่มเสมอ ผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ด้วยการฟัง พบว่าภาษาไทยช่องถิ่นนี้มีระบบ 6 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ และมีการรวมเสียงและแยกตัวของวรรณยุกต์เหมือนกับงานวิจัยอื่นๆ ในการวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ด้วยวิธีทางกลศาสตร์ ได้สัทลักษณะดังที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อหน่วยเสียงวรรณยุกต์ สรุปว่าระบบและสัทลักษณะของเสียงวรรณยุกต์เหมือนภาษาช่องทั่วไปที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ และเมื่อนำตัวแปรทางสังคมทั้งตัวแปรอายุและทัศนคติต่อภาษาเข้ามาพิจารณา พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กันในแต่ละกลุ่มอายุ และทัศนคติต่อภาษา แม้ว่าในส่วนของสัทลักษณะในหน่วยเสียงต่างๆมีรูปแบบมากกว่า 1 รูป แต่การแปรนั้นเป็นการแปรอิสระ โดยสรุปภาษาไทยช่องถิ่น

นี้มีลักษณะแบบดั้งเดิมทั้งคำศัพท์และวรรณยุกต์ แต่ผู้บอกภาษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มอายุ 15-25 ปี กำลังเริ่มรับคำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯเข้ามา ส่วนวรรณยุกต์มีการเปลี่ยนแปลงที่ช้ากว่าคำศัพท์

3.3 ระบบไวยากรณ์ไทดำ/ไทยโซ่ง

งานวิจัยทางด้านระบบไวยากรณ์ที่สำรวจพบมีจำนวนค่อนข้างน้อย ผลงานเหล่านี้ได้แก่ ผลงานเรื่อง “Black Tai sentence types: A generative semantic approach” (Fippinger 1975) ผลงานเรื่อง ระบบไวยากรณ์ในภาษาไทยโซ่ง (สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์ และคณะ 2546) และ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต Participant reference in Tai Dam narrative discourse (Edwards 2011)

ผลงานวิจัยของ Fippinger (1975) ศึกษาประโยคแบบต่างๆในภาษาไทดำที่พูดในประเทศเวียดนาม โดยใช้แนวความคิดอรรถศาสตร์เพิ่มพูน (Generative Semantic Approach) ผู้วิจัยแสดงให้เห็นว่าประเภทของความหมาย (semantic categories) ขึ้นอยู่กับรอบ 2 ประการคือตัวของคำกริยาเองและบทบาทการกคำนาม (noun case roles) ผู้วิจัยใช้กรอบ 2 ประการนี้ในการศึกษาประโยคแบบต่างๆในภาษาไทดำ ได้แก่ ประโยคที่บ่งบอกว่าการดำรงอยู่ของสิ่งที่อ้างอิง (Formational sentence types) มักจะใช้คำกริยา mi⁴ ‘มี’ และประโยคขยายความ (Modificational sentence types) ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทย่อยต่างๆ เช่น ประโยคบรรยายสภาพของผู้รับ (patient) เช่น fɔŋ⁴ ɣɔw² lai¹ ‘ฟองใหญ่มาก’ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ให้ตัวอย่างประโยคที่มีบทบาทหรือหน้าที่ (roles) ต่างๆ ได้แก่ เครื่องมือ (instrument) ผู้รับประโยชน์ (beneficiary) สถานที่ (location) เวลา (time)

ผลงานวิจัยของ สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์ และคณะ (2546) ศึกษาระบบไวยากรณ์ในภาษาไทยโซ่ง เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาหลัก 1 คนซึ่งอาศัยอยู่ที่ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยสนทนากับผู้บอกภาษาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประโยคจากข้อความ ประวัติ นิทาน ประเพณี และพิธีกรรม จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หมวดหมู่ไวยากรณ์ โครงสร้างพื้นฐานของประโยคโดยให้ครอบคลุมข้อมูลหลักของไวยากรณ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง ด้านความหมาย และด้านการใช้ในประเด็นต่างๆ เช่น โครงสร้างคำ วลี และประโยค โครงสร้างข้อความ ระบบคำบอกสัมพันธ์ ระบบคำลักษณะนาม ระบบคำสรรพนาม ระบบสันธาน ระบบคำลงท้าย ระบบคำชี้เฉพาะ เป็นต้น

วิทยานิพนธ์ของ Edwards (2011) วิเคราะห์ระบบการอ้างอิงผู้แสดงบทบาท (participant reference system) ของสัมพันธ์สารเรื่องเล่าบุรุษที่ 3 ซึ่งเป็นนิทานจำนวน 4 เรื่องในภาษาไทดำที่พูดในทางตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศเวียดนาม ผู้เล่านิทานมาจาก Dien Bien Province, Yen Bai Province, และ Son La Province ผู้วิจัยได้บรรยายภาษาไทดำตั้งแต่ระบบเสียงจนถึงไวยากรณ์เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจภาษาไทดำพอสังเขป จากนั้นผู้วิจัยได้บรรยายเกี่ยวกับรูปภาษาแทนสิ่งอ้างอิง (referring expressions) ที่ใช้อ้างอิงผู้แสดงบทบาทและหน้าที่ทางสัมพันธ์สารของรูปภาษาแทนสิ่งอ้างอิง รูปภาษาแทนสิ่งอ้างอิงนี้ประกอบด้วย นามวลี คำนามเฉพาะ คำเรียกญาติ คำสรรพนาม วลีขยาย วลีลักษณะนาม คำบ่งชี้ การอ้างโดยอรูป (zero anaphora) และคำอนุภาคที่บ่งบอกหัวข้อ (topic-marking particle) หรือคำอนุภาคที่บ่งบอกการเปรียบเทียบ (contrast-marking particle) รูปภาษาแทนสิ่งอ้างอิงเหล่านี้ทำหน้าที่ระบุสิ่งอ้างอิง (identify referents) โดยขึ้นอยู่กับการที่ผู้เล่าคิดว่าผู้ฟังสามารถระบุผู้ถูกอ้างอิงได้ (identifiability) โดยคำนึงถึงสถานะ (activation status) 3 ประการ คือ ผู้ถูกอ้างอิงนั้นเป็นข้อมูลที่ผู้เล่าได้กล่าวถึงไปแล้ว (active/given) ผู้ถูกอ้างอิงเป็นข้อมูลที่เข้าถึงได้ (accessible/semi-active) หรือผู้ถูกอ้างอิงเป็นข้อมูลใหม่ (inactive/new) นอกจากนี้รูปภาษาแทนสิ่งอ้างอิงยังทำหน้าที่แสดงความสำคัญของผู้แสดงบทบาท (signal thematic salience) อีกด้วย

ผู้วิจัยได้วัดการต่อเนื่องของหัวข้อ (topic continuity) เพื่อกำหนดความสำคัญของผู้แสดงบทบาท (participant rank) โดยใช้แนวทางของ Givón (1983) ผลการวิเคราะห์พบว่าผู้แสดงบทบาทประกอบด้วยผู้แสดงบทบาทหลัก (major participant) ผู้แสดงบทบาทรอง (minor participant) และผู้แสดงประกอบ

(peripheral participants/props) สุดท้ายผู้วิจัยพบว่าการอ้างอิงที่ชัดเจนจะปรากฏที่ขอบเขตของใจความหลัก (thematic boundaries) การไม่ต่อเนื่องของเรื่อง (text discontinuities) และการบ่งชี้จุดเด่นของเรื่อง (peak-marking) หรือบ่งบอกความเด่นของเนื้อเรื่อง (indicating salience) การอ้างอิงที่ไม่ชัดเจนจะปรากฏเมื่อการระบุผู้ถูกอ้างอิงไม่มีความกำกวม

3.4 สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดที่ได้กล่าวมาสรุปได้ว่างานวิจัยที่ศึกษาภาษาไทยที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยไต้หวันและไทยไชนส์ในเวลาต่อมาคืองานวิจัยของ Gedney (1964) Fippinger and Fippinger (1974) และ Theraphan L- Thongkum (2002b) งานวิจัยของ Theraphan L- Thongkum (2002b) แตกต่างจากงานวิจัยอื่นๆตรงที่งานวิจัยอื่นจะศึกษาวิชาภาษาที่พูดในท้องที่เดียว และบางงานวิจัยจะเปรียบเทียบกับภาษาถิ่นไทหรือลาวที่พูดในบริเวณใกล้เคียง ยังไม่มีการศึกษาวิชาภาษาต่างๆที่พูดในประเทศลาวและเวียดนาม นอกจากนี้งานวิจัยนี้ยังได้สืบสร้างระบบเสียงภาษาไทยคำดั้งเดิมซึ่งยังไม่มีใครเคยมีผู้ศึกษามาก่อน การสืบสร้างระบบเสียงภาษาไทยคำดั้งเดิมนี้นี้มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษากการแปรเสียงภาษาไทยไชนส์ สามารถนำมาใช้ในการอธิบายวิวัฒนาการของระบบเสียงภาษาไทยไชนส์ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

การศึกษากการแปรของเสียงตามตัวแปรอายุมีความแตกต่างจากงานวิจัยที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ดังนี้ ประการที่ 1 พื้นที่ในการศึกษาจะแตกต่างกัน เช่น ในจังหวัดนครปฐม งานวิจัยนี้ได้เก็บข้อมูลที่หมู่บ้านสะแกกราย อำเภอเมือง และหมู่บ้านหัวถนน อำเภอดอนตูม ซึ่งยังไม่เคยปรากฏในงานวิจัยใด ในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งส่วนใหญ่จะศึกษาที่ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย แต่งานวิจัยนี้ได้ศึกษาที่พื้นที่อื่น คือหมู่บ้านห้วยท่าช้าง ตำบลห้วยท่าช้าง อำเภอเขาย้อย และหมู่บ้านท่าไต้ ตำบลยางหย่อง อำเภอท่ายาง ในจังหวัดราชบุรีศึกษาที่หมู่บ้านวังปลา ตำบลจอมบึง อำเภोजอมบึง หมู่บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ ซึ่งเป็นชุมชนไทยไชนส์อย่างแท้จริง ไม่มีการผสมผสานกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นดังในพื้นที่งานวิจัยของ Wipawan Plungsuan (1981) และสุดท้ายในจังหวัดสุพรรณบุรีศึกษาที่หมู่บ้านดอนมะเกลือ ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออู่ทอง และหมู่บ้านบางหมื่น ตำบลบางกุ้ง อำเภอเมือง ซึ่งไม่เคยมีผู้ศึกษาเช่นกัน ประการที่ 2 การศึกษาระบบเสียงทั้งหมดยกเว้นงานวิจัยของสุนทรินทร์ แสงงาม (2549) ได้ดำเนินการมาเป็นเวลากว่า 10 ปีแล้ว ดังนั้นในปัจจุบันภาษาย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สรุปจากการทบทวนวรรณกรรมยังไม่เคยมีการศึกษากการแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงในภาษาไทยไชนส์ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย